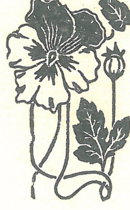
VIII / TURİZM BÖLÜMÜ

AMASYA

Eski tarihlerde Ümmü Asiya
Adını almıştı Yeşil Amasya,
Ne kadar şöhretli kimseler gelmiş,
Onlarla milletin şanı yücelmiş,
Evliya Burcu da başka bir adı,
Çok ermiş kimseler burda yaşadı.
Camileri varki birer şaheser,
Her bakımdan bunlar tavsife değer,
Tarihî, mimarî kıymeti yüksek,
Her biri sanatta başka bir örnek.
Güzeldir doğrusu Amasya güzel,
Methinde yazılmış kaside, gazel,
Verimli toprağı, bağları güzel,
Ovası, yaylası, dağları güzel.
Rahmetli atalar hizmet etmişler,
Hayırlı eserler yapıp gitmişler.

Namık Necip ONUR

AMASYA MEKTUBU

O taraf dağ,
Bu taraf dağ,
Şu taraf dağ.
Bulutlar da az aşağı inmiş olsa,
Ne güzel ev olurdu.
Taşı taş üstüne koymuşlar,
Okul olmuş,
Cami olmuş,
Köprü olmuş,
Ev olmuş,
Yol olmuş.
İnan bana,
İmrendim sana taş.
Elde yeşil,
Dilde yeşil,
Gözde yeşil,
Köyde yeşil,
Kentte yeşilsin.
Cennet örneğim,
Bereketli toprağım,
Buğday ekmeğim,
Elmam, şekerim,
Üzümüm, bademim,
Kanım, canım benim.
Akışındaki büyü ,
Gelişindeki naz,
Sarhoş etti beni,
Sevdalandım Yeşilırmağım.
Akşamları, dar sokaklarında,
Deli dolu gezdiğim Amasya,
Sen, benim anavatanım,
Ben senin öz evlâdınım.

Kadir USLU

1. Giriş :

Turizm, ekonomik ve sosyal hayatta geniş tesirleri olması itibariyle, büyük bir önemi haizdir. İnsanların kendi memleketlerinde ve yabancı ülkelerde seyahat etmeleri, gezip görmek ve eğlenip dinlenmek ihtiyacını duymaları, turizmi bir endüstri haline getirmiştir. Bu sayede endüstri, ticaret ve ulaştırma alanlarında yeni iş sahaları açılmakta, mevcutlar da gelişmek imkânı bulmaktadır. Böylece turist dövizi memleketlerin ekonomik ve sosyal alanda kalkınmalarında, ticaret ve tediye dengelerinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bir taraftan da, seyahatler neticesi insanlar ve ülkeler arası münasebetler gelişmekte, kültürel ve teknik sahada geniş bir mübadele doğmaktadır.

Turizm memleketimizde, İkinci Cihan Savaşı'ndan sonra önem kazanmaya başlamış, son yıllarda belirli bir inkişaf göstermiştir.

Bu Bölümde, Amasya'nın Türkiye turizmindeki yerine temas edilecek, turistik yer ve kuruluşlar ile turizm çalışmaları hakkında bilgi verilecektir.

2. Amasya İli'nin Türkiye Turizmindeki Yeri :

Kâtip Çelebi'nin (Bağdat-ür-Rum), Coğrafyacı Banse'ın (Anadolu şehirlerinin incisi), G. Perrat'nın (Anadolu'nun Oxford'u) diye tarif ettikleri Coğrafyacı Strabon'un memleketi Amasya ve çevresi büyük turistik değer taşımaktadır.

Tarih boyunca bir çok devlete hükûmet merkezliği yapmış olan Amasya ve dolayları, çeşitli medeniyetlere ait çok değerli eserleri sinesinde barındırmakla, adeta bir tarih hazinesi gibidir. Gazi Mustafa Kemal'i bağrına basan, ihtilâl beyannamesi olan Amasya Tamimi'nin kaleme alındığı yer Amasya, Kurtuluş Savaşı'nda da şerefli bir tarihe sahiptir.

Amasya, sinesinde topladığı, Pontus Kırallarına ait kaya mezarlardan Osmanlılar devrinde inşa edilen camilere kadar, çeşitli eserlerle bilhassa yabancı turistlerin uğrak merkezi halindedir.

Turistleri barındıracak yatma ve yeme yerleri mahdut, il içindeki yollar bozuk olduğu halde, tarihi yerler ve eserler büyük alâka çekmektedir.

3. Amasya'nın Tarihi Yerleri, Anıtları, Müzeleri, Camileri, Türbeleri ve Medreseleri :

A. Tarihi Yerler :

1. Amasya Kalesi :

Amasya'nın hakim bir yeri olan Harşene Dağı üstüne kurulmuştur. Kale kesme taşlardan yapılmış olup Arap Tarihçilerine göre Karsan Han (Harşene), Batı Tarihçilerine göre de Pontus Kralı Mithradates tarafından yaptırılmıştır. Coğrafyacı Strabon'un ifadesine göre, kalenin doğusundan ve güneyinden inen duvarlar Yeşilırmak boyunca şehri kuşatan aşağıdaki duvarlara ulaşmaktadır. Kale, Yeşilırmağın kıyısına kadar 8 müdafaa kademesini haizdi. Evliya Çelebi tepedeki yapının 5 köşeli bir kale olduğunu, içinde eski sitilde bir saray ile barut depoları ve sarnıçlar bulunduğunu yaz-

Kıral Mezarları ve Harşene Kalesi

Kıral Mezarına Giden Merdiven Yol

maktadır. Pontus Krallığı zamanında kilise, sonraki devirlerde de cami, hamam ve medrese inşa edilmiş ise de, bu gün bunlardan eser kalmamıştır.

Kale ,Roma generali Pompe tarafından M.Ö. 69 yılında yıktırılmıştır. Önce Romalılar tarafından, sonraki zamanlarda da Danişment Ahmet Gazi, Sultan Mes'ud I., Alâeddin Keykubat I. taraflarından onartılmıştır.

Kalede zindanlar ve Sultan Bayezid tarafından yaptırılmış Hapishane vardır. Harşene kalesi zindanları tarih boyunca, pek çok meşhur kimsenin hapsedildiği yerlerdir.

2. Enderun Kalesi :

Nerkis Mahallesi'nin batısında bulunup kuzeyi Harşene Dağı ile çevrilidir. Kalenin 4 kapısı vardır. Nerkis'e bakan kapısı (Herkis Kapısı), Alçak Köprü önündeki (Saray Kapısı), İmaret Köprüsü önündeki (Maydanos Kapısı), İstasyon Köprüsü yakınındaki de (Meydan Kapısı) dır.

Strabon'a göre, kale duvarları Kral Sarayları ile Kral Mezarlarını içine almaktadır. Bu gün bu sarayın bulunduğu terastan ve buna destek duvarlardan başka bir şey kalmamıştır. Bu sarayın 16. yüz yıla kadar durduğunu ve o devirde Osmanlılar tarafından askeri depo olarak kullanıldığını Derneh Wam adlı seyyahtan öğreniyoruz.

Ch. Texier'ye göre bu kaleyi Pontus Krallarından Mithradates yaptırmış, Pompe Asya'yı işgâl ettiği zaman yıktırmış, sonraları Roma Hükûmeti tamir ettirmiştir. Selçuk Hükümdarı Sultan Mes'ud I. tarafından onartılmış ve burada cami, medrese, hamam inşa ettirilmiştir.

3. Erguma Kalesi :

Suluova'ya bakan Kuzey Boğazı'nın sonunda, boğazın iki tarafında karşılıklı olarak inşa edilmiştir. Boğaz, Kale, öndeki ova Tarihte (Erguma) olarak isim almıştır. Kale'nin Ergun Amas tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır.

4. Balos Kalesi :

Eski Saraydüzü Kışlası'nın doğusunda, Balos Kayası'nın yakınlarında olduğu kalıntılarından anlaşılmaktadır.

5. Kelkis Kalesi :

Amasya'nın Güney Boğazı'nda iki geçeli olarak inşa edildiği harabelerinden anlaşılmaktadır. Eskiden buralara Kelkis denildiği için kale de bu ismi almıştır.

6. Pontus Kalesi :

Çakallar Mesiresi'nin batısında olduğu, Tarih Al Danişmend'in tarifinden anlaşılmaktadır. Amasya 1075 yılında Danişmentler tarafından zaptedilince, bu kale Abdullah Gazi tarafından yıktırılmıştır.

7. Semendu (Zemendu) Kalesi :

Amasya'nın kuzey doğusunda, Ziyere mevkiinde yer alır.

8. Kızlar Sarayı :

İç Kale'nin arasındaki mağaraların hizasında yer alır. 1581 yılından sonra boş kalan bu sarayda Amasya büyüklerinden İsfendiyar Çelebi uzun müddet oturmuş olduğundan, Kastamonu Emiri Kötürüm Bayezid'in oğlu İsfendiyar Bey misafir olarak bulunduğu için, İsfendiyar Sarayı namı verilmiştir. Sarayın iki kapısı, Dahiliyesi ve Hariciyesi, bahçesi ve iki hamamı varmış. Bugün sarayın kalıntıları toprak altında kalmıştır.

9. Kral Mezarları (Kaya Mezarları veya Mağaraları) :

Harşene Kalesi'nin etekleri ile Amasya'ya 1.2 Km. mesafedeki yüksek kayalıklarda, yerden 20-25 metre yükseklikte, düz bir duvar halinde yükselen kalker kayalara oyulmuş, irili ufaklı sayıları 12 yi bulan Kral Mezarı vardır.

Bu mezarlardan 5 i Harşene Kalesi'nin eteklerinde, 2 si Saray Mahallesi üstünde, 1 tanesi Meydan Köprüsü hizasında, 2 si Yassı Kayanın kuzey cephesinde, 1 i Bayezit Paşa Mahallesinin Ahırönü Mevkiinde, birisi de Ziyaret Yolu üzerinde (Aynalı Mağara) dir. Bazıları tamamlanmamış haldedir. Bunlardan başka, Amasya vadisinde

irili ufaklı bir kaç kaya mezarı daha vardır.

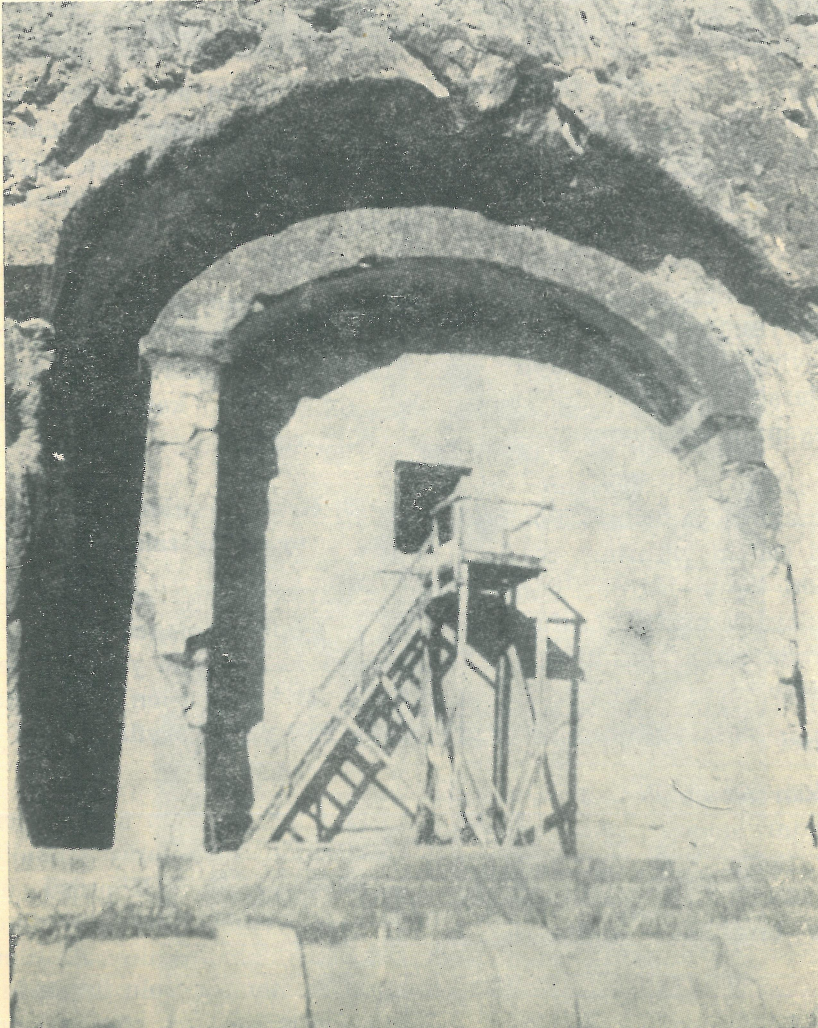
Coğrafyacı Strabon'a, Mareşal Moltke'ye, Ch. Texier'ye göre bu mağaralar, Pontus Krallarının mezarlarıdır.

Danişmentler Amasya'yı fethettikleri zaman, 1075 yılında Ahmet Gazi'nin emri ile mağaralardaki mezarlar kaldırılmış, Hıristiyan Keşişleri buraları Çilehane yapmışlardır. 1609 yılında asi Karayazıcı Abdülhalim'in adamları Amasya'yı yaktıkları zaman, Amasyalılar mağaralarda barınmışlardır. Zaman zaman bu mezarlar, eşkiyaların sığınak yeri de olmuştur. Kaya Mezarlarının güzel işlenişi, köşe hatlarının iyice belirtilmiş ve yüzünün perdahlanmış olması dikkati çekmektedir.

10. Aynalı Mağara :

Ziyaret Yolu üzerindeki Kral Mezarı'dır. Yüzeyi iyice perdahlanmış olup, güneş ışınları vurdukça ayna gibi parladığından bu isim verilmiştir. Kral Mezarları içinde en iyi işlenmiş ve tamamlanmış olanıdır. Yerden 20-25 Metre yükseklikteki mezar, düz satıhlı bir kayaya oyulmuş olup dikdörtgen dar bir kapıdan içeri girilir. İçeride beşik tonozlu iki oda yer alır. Birisi kare, diğeri dikdörtgen şeklindeki asıl mezar odasıdır. Kare şeklindeki odada uslup itibariyle 11. yüzyılda Bizanslılar tarafından yapılmış Freskler yer alır. Tonoz kısmında altısı sağda, altısı solda olmak üzere 12 Havari tasvirleri ile kuzey ve güney duvarında bir takım kadınlı erkekli figürler, doğu cephesinde ise İsa, Meryem ve Ioannes'ten teşekkül eden Deiziz kompozisyonu'nun ana sahnesi yer alır.

Düz satıhlı kaya ters U şeklinde oyul-

Aynalı Mağara

mak suretiyle mezar ortaya çıkmıştır. Mezarla kaya arasında rutubet olmaması için 3 taraftan, birer metre genişliğinde aralık bırakılmıştır. Cepheden bakıldığında yassı dikdörtgen başlıklı iki paye üzerinde yuvarlak kemerli bir yapı olarak karşımıza çıkar. Alınlık kısmında,

THE
APX
İPEYE (Büyük Rahip Tes) yazısı vardır

11. Cilânbolu :

Amasya Kalesi'nin orta yerinde, büyük kapının hizasındaki yüksek mevkide Cilânbolu diye anılan meşhur bir su kuyusu vardır. Kayaya oyulmuş 150 basamakla aşağıya inilir. 8 metre kutrunda bir dehlizden ibarettir. Karaman Dağı taraflarından akan su buraya getirilmiştir.

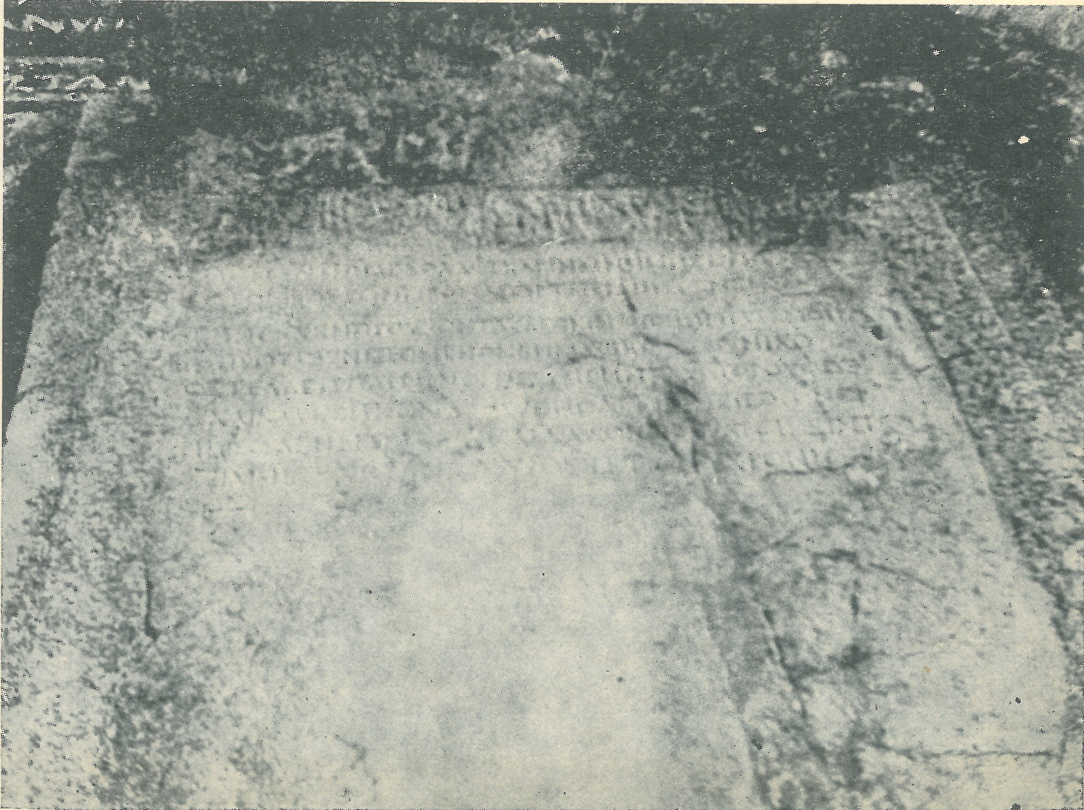
12. Romalılara Ait Kitabe :

Kuş Köprü başında Şamlar Mahallesi'nin güney doğusunda Dabağhanenin arkasındaki kaya üzerinde, Lâtince bir yazı vardır. Bu yazıda :

"Kendisi hayatında bu kayayı süsliyen Rofis tirki, bizim ailemizin reisidir. Adliye kanunlarını düzenliyen oğlu Kıleobert için bu mezarı yaptırmış olup ölümünde kendi kemikleri de buraya konmuştur. Burada bizim babalarımızın kemikleri vardır. Bizim için aziz olan Timeyis Kıroniyon ve onun oğlu Palikıroniyus burada yatıyorlar" denilmektedir.

13. Ferhad Su Yolu :

Amasya'nın güneyindeki Şahinkaya önünden başlıyarak Ferhad Dağı eteğinden geçer. Memi Dede, Gök Medrese, Üçler, Sofular, Mehmet Paşa, Savadiye Mahallelerini dolaşarak Bayezid Paşa Mahallesinde Kibrithane denilen yerde nihayet bulur. Çok yerlerde kayalar yarılarak, bazan da tünel açılarak, kaya olmıyan yerlerde duvar yapılarak, 18 Km. uzunluğundaki bu su yolu yapılmıştır.

Romalılara Ait Kitabe

Bu su yolunun kim tarafından yaptırıldığı münakaşalıdır. Bazı tarihçiler, Selçukiler devrinde Kılıçarslan tarafından yaptırıldığını iddia etmektedirler. Batı tarihçileri, bu su yolunun Pontus Kırallarından Mithradates zamanında yaptırıldığında müttefiktirler. Bazı tarihçilerde, İran Hükümdarı Hüsrev Perviz tarafından Amasya Valisi tayin edilen Ferhad Bey tarafından tamir ettirildiği için bu ismin verildiği kanaatindedirler.

Halk arasında dolaşan efsaneye göre: Amasya Valisi'nin kızı Şirin'e âşık olan Ferhad, sevgilisine kavuşması için şart koşulan bu su yolunu 39 günde açmıştır.

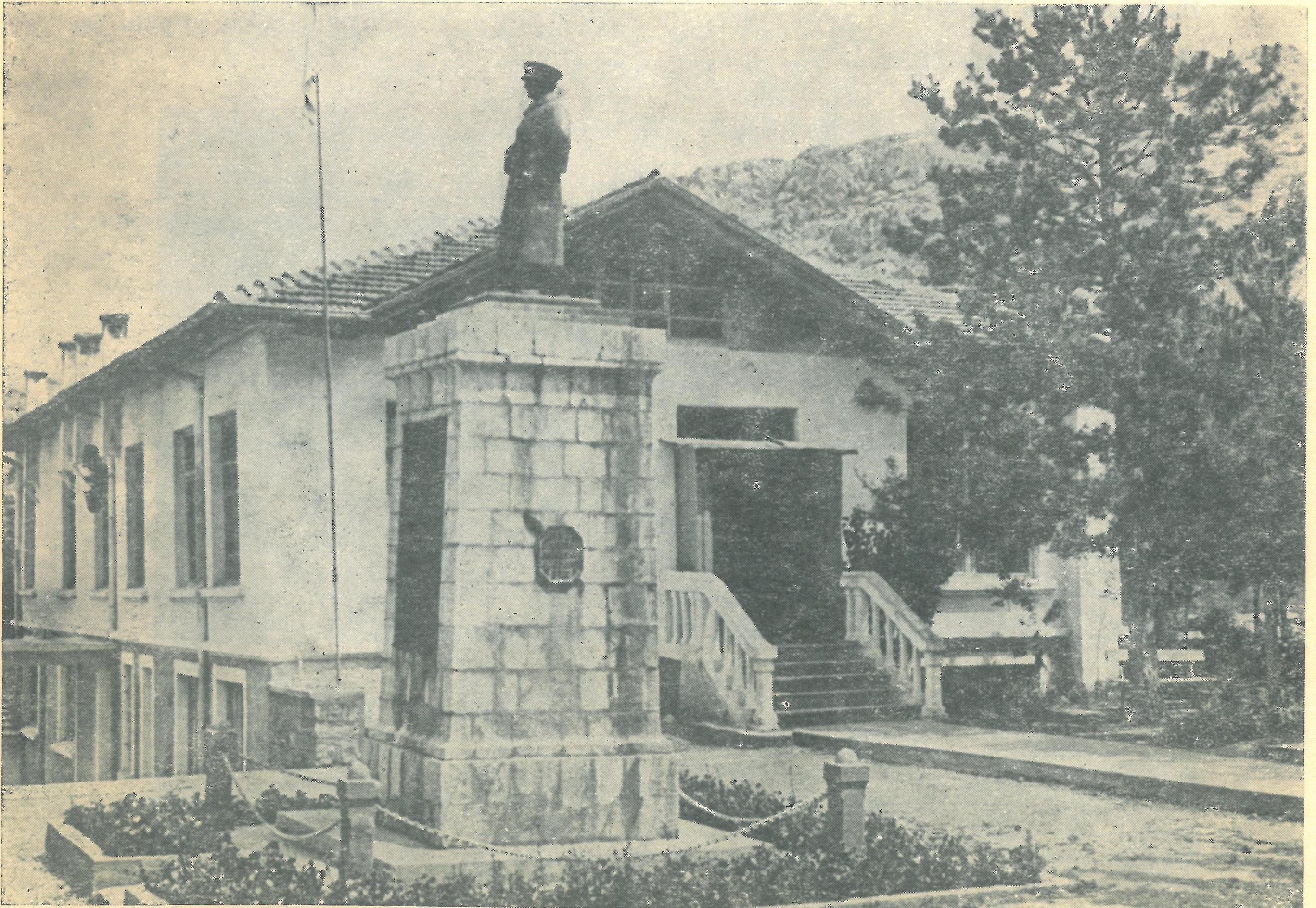
14. Fethiye Camii :

Ruhi Tingiz Devlet Hastanesi karşısındadır. Bizans İmparatoru Phokas tarafından kızı İreni adına kilise olarak inşa ettirilmiştir. 3 Nefli düz çatılı bir bazilikadır. Amasya Danişmentler tarafından fethedildikten sonra, 1116 yılında Fetih Gazi tarafından camiye çevrilmiştir. Muhtelif defalar tamir görmüş, orijinalinden çok şey kaybetmiştir.

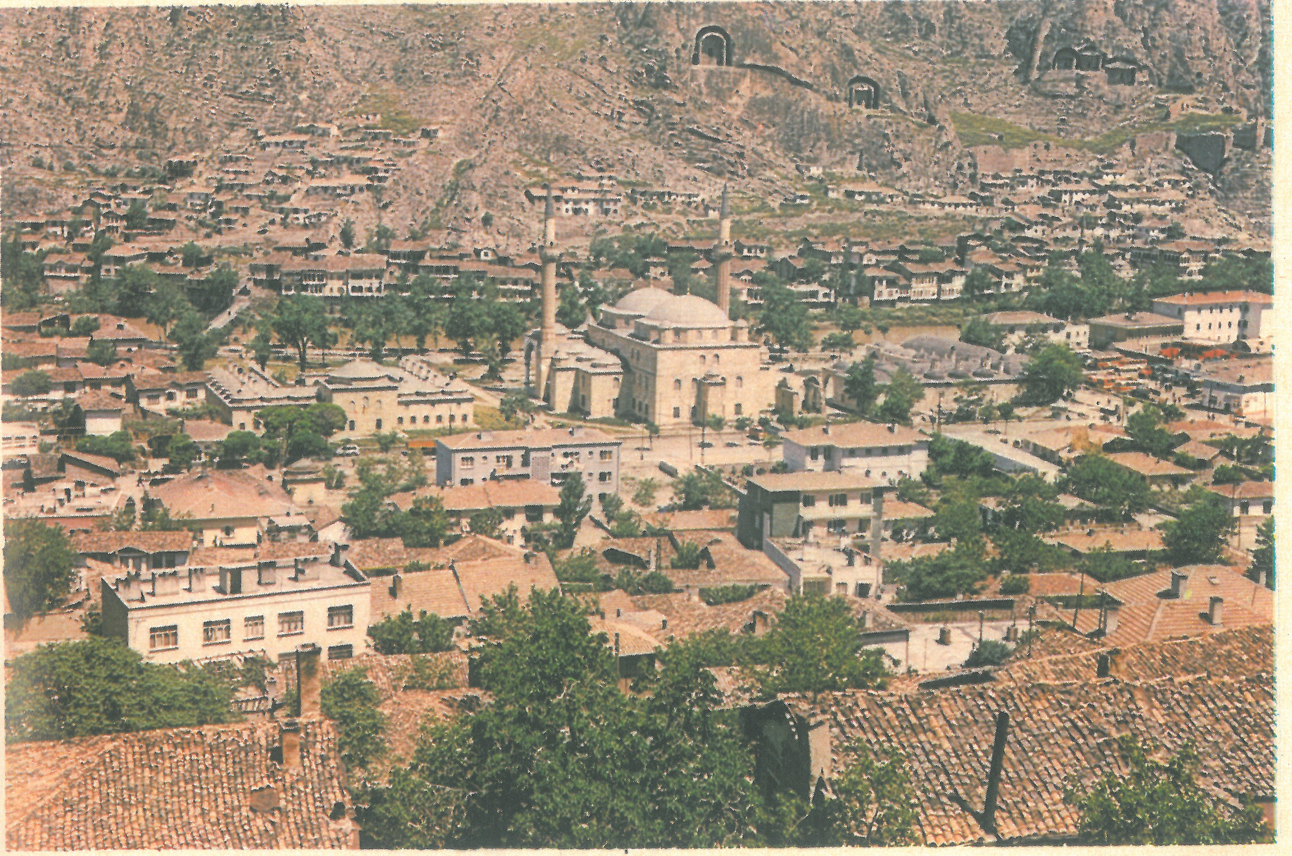
B. Anıtlar :

1. Göğüs Hastalıkları Hastanesi Bahçesindeki Atatürk Anıtı :

Gazi Mustafa Kemal, Havza'dan Amasya'ya gelişlerinde 12 - 16/Haziran/1919 günleri (Karanlık Oda) ismi verilen bir odada kalmışlardır. Amasya Tamimi'nin de kaleme alındığı bu tarihi odanın yıkılması üzerine, bu yere büyük saygı gösteren Amasyalılar, buraya 29/Ekim/1929 da Atatürk'ün askeri üniformalı heykelini dikmişlerdir. Anıtın taban cephesinde, Atatürk'ün Türk Gençliğine Hitabesi yazılıdır.

Karanlık Oda'nın yerinde dikilen Atatürk Anıtı

Amasya'dan İki Genel Görünüş

Amasya Orduevi Bahçesindeki
Atatürk Anıtı

2. Amasya Orduevi Bahçesindeki Atatürk Anıtı :

1967 yılında 6. Piyade Er Eğitim Tugayı tarafından Orduevi bahçesine Atatürk'ün askerî üniformalı bir heykeli dikilmiştir.

3. Velî Bayezid Anıtı :

Amasya'da Valilik yapan Osmanlı Şehzadelerinin oturduğu, Murad II. ile Yavuz Sultan Selim'in dünyaya geldiği, Fatih Sultan Mehmed'in Otlukbeli ve Kanuni Sultan Süleyman'ın İran Seferi dönüşü misafir edildiği Saraydüzü Mevkiindeki Beyler Sarayı 1734 ve 1828 depremlerinde yıkıldığı için bunun yerine bir hatıra taşı dikilmiştir. Bu taşın üstünde "Fatih'in oğlu Selim'in pederi Bayezid'in gençliği burada geçti" yazılıdır.

C. Müzeler :

1. Amasya Müzesi :

Amasya Müzesi, medreselerin lâğvından sonra İkinci Bayezid Medresesinin iki odasında toplanan Mumyalarla Arkeolojik ve Etnoğrafik eserlerin bir araya getirilmesiyle 1925 yılında Müze Deposu şeklinde hizmete açılmıştır.

Toplanan eserlerin tasnifi yapılmış ve daha müsait bir yer olan Gökmedrese Camii'ne nakledilmiştir. Gökmedrese Camii.

Velî Bayezid Anıtı

1267 yılında Amasya Valisi Seyfeddin Toruntay tarafından inşa ettirilmiştir. Cami, Medrese ve Kümbetten ibarettir.

Amasya Müzesi'ndeki eserlerin esasını, Arkeolojik ve Etnoğrafik eserler ile 14. yüzyılda Amasya'da hüküm sürmüş olan İlhanlı şahsiyetlerine ait Mumyalar teşkil eder.

A. Arkeolojik Eserler :

Bu bölümde Hitit, Frigya, Yunan-Helenistik, Roma ve Bizans devrine ait eserler yer alır. Bunlar arasında, çeşitli sütun başlıkları, kitabeler, çeşitli çanak çömlek parçaları, camdan ve topraktan yapılmış göz yaşı şişeleri, şarap küpleri ve küp mezarlar geniş yer tutmaktadır.

Bu bölümün en önemli eserleri arasında : Hititlerden kalma Tunçtan Tanrı Heykeli ve mühürü (x), Topraktan Manda Başı ve Buzağı Ritonu ile taştan Aslan Heykeli'ni sayabiliriz. Bu arada Roma ve Bizans devrinden kalma camdan yapılmış göz yaşı şişeleri ile içinde halâ o zamanın şarapları bulunan iki cam şişeyi belirtmek yerinde olur.

Borabay gölü civarında bulunan Kalkolitik Bakır Çağ'a ait bir timsah iskeleti de Müze'nin görülmeğe değer eserleri arasındadır.

B. Etnoğrafik Eserler :

Başlıcaları, çeşitli kılıçlar, tüfekler, çakmaklı tabancalar, yay ve oklar, bindallı elbiseler, bohçalar, çeşitli tarikat külâhları, şamdanlar, Sedefli Rahle ve masalardır.

Bu bölümdeki eserlerin en önemlisi Pir İlyas'a ait sim işlemeli bohçadır. Çeşitli devirlere ait madeni ve kâğıt paralar ile para keseleri kayda değer eserlerdendir.

Amasya Müzesi'ndeki eserlerden bazı önemlileri hususiyetleri ile aşağıda belirtilmiştir.

a. Hitit Heykeli :

Heykel, 1962 yılında Amasya'ya 27 Km. mesafedeki Doğantepe (Zara) Bucağında tesadüfî bir kazı neticesi ortaya çıkmıştır.

Hitit Heykeli

Büyük bir sanatkâr elinden çıktığı kabul edilen bu heykel, üslûp itibariyle M.Ö. 14-13. yüzyıla ait olabilir.

Heykel bronzdan yapılmış olup yüksekliği 21.5 Cm., ağırlığı 1.340 Kg.dır. Kolları ve bacakları maalesef kaybolmuştur. Omuzları ile eteğinin altında görülen yuvalar, kollar ile bacaklarının takma olduğunu göstermektedir. Heykel ayakta duran veya yürümekte olan bir şahsı temsil etmektedir. Heykelin baş kısmındaki sivri külâh, Boğazköy Yazılıkaya kabartmalarında olduğu gibidir. Kaşlar ve gözler iyice belirtilmiş olup, göz çukurları oldukça derindir. Elbise yepyeni bir ruh ve anlayışla işlenmiştir.

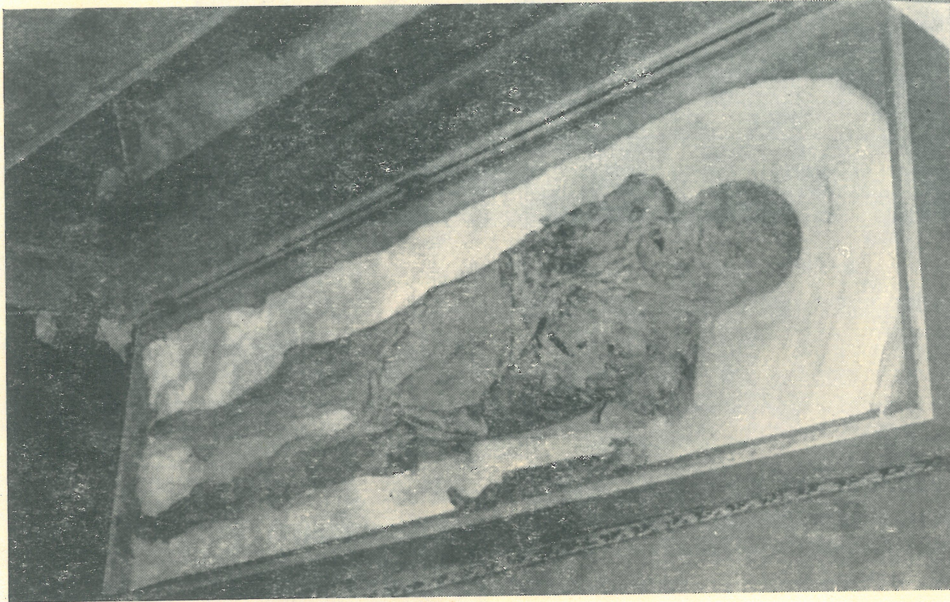
(x) Bkz. : Sedat Alp, Amasya Civarında Zara Bucağında Bulunan Hitit Heykeli ile Diğer Hitit Eserleri.

b. Mumyalar :

Türklerde mumyalama âdet değildi. İlhanlılarda din etkisi oldukça zayıf bir durumda idi. İşte dinî etkinin İlhanlılarda zayıf oluşu bize, dünya müzelerinde bir eşi daha bulunmıyan Müslüman ve Türk mumyalarını kazandırmıştır.

14. yüzyılda tarihlenen mumyalar İlhanlı şahsiyetlerine ait olup 7 tanedir. Biri Hülâgû'nun torunu Yeşmut'un oğlu Anadolu Nâzırı Şehzade Cumudar'a, diğeri, Amasya Emiri İşbuğa Nuyin'e, diğerleri de Amasya'da hüküm sürmüş Pervane Bey, 2 cariyesi, biri erkek ve biri de kız çocuğuna aittir.

Bunlardan Şahzade Cumudar ve Emir İşbuğa Nuyin'e ait mumyalar Burmalı Minare Camiinin bitişiğindeki Türbeden, diğerleri de Fethiye Camii'nin mahzen kısmından alınmış ve 1925 yılında Müze Deposuna nakledilmiştir. 1944 yılına kadar iyi muhafaza edilen mumyalar, bu sene Yeşilırmağın taşması ile sular altında kalmış ve oldukça harap olmuştur. Halen Amasya Müzesinde (Gökmedrese) teşhir edilmektedir.

Mumyalardan Biri

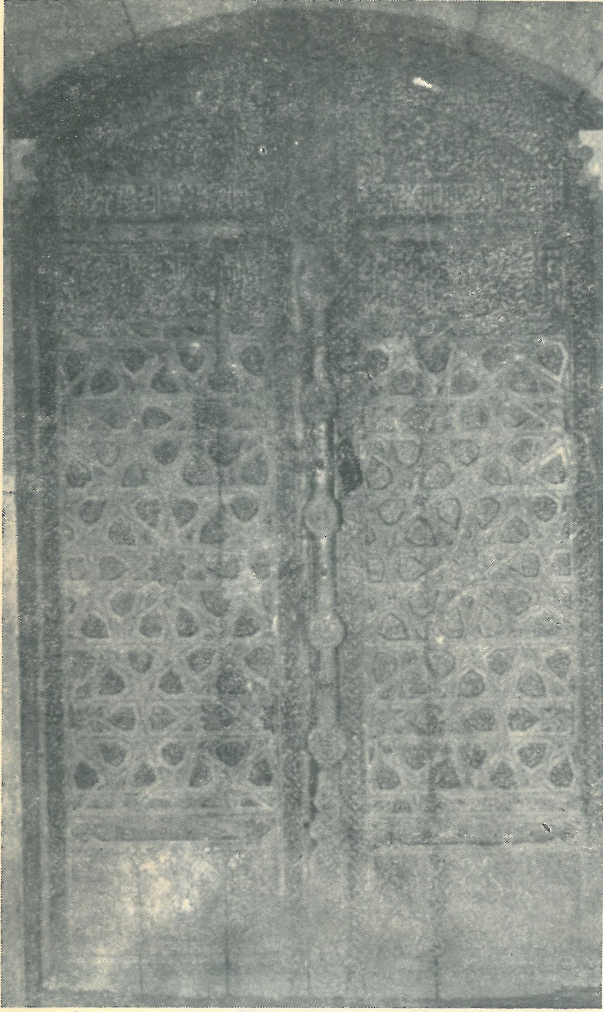
c. Gökmedrese Camii Kapısı :

1267 yılında Amasya Valisi Seyfeddin Toruntay tarafından Gökmedrese camii için abanoz ağacından yaptırılmış olan kapı, bu gün Amasya Müzesi'nin müstesna bir yerinde teşhir edilmektedir.

Kapı, Anadolu Selçukî Ağaç Oymacılık Sanatı'nın en parlak eserleri arasında yer almaktadır. Kapı üzerindeki Nesih Selçuk Kitabesinde meşhur Mimar Ebu Müslüm Neccar'ın ismi yazılıdır.

Zemin oyulmak suretiyle örnek belirtilmiştir. Cami kapısı olduğu için, tezyinatı geometrik ve nebati şekillerle kitabelere inhisar etmektedir. Geometrik geçmeler arasında değişik boydaki çok köşeli örnekler içerisinde palmet ve rumiler yer almakta olup bunların sonsuzluğuna göre dizilmesiyle esas kapı dekoru meydana gelmiştir.

Örnekler içerisinde rumi ve palmetlerin işlenişi insanı hayrete düşürmektedir. Kapı oldukça iyi muhafaza edilmiştir.

Cami Kapısının Görünüşü

D. Camiler :

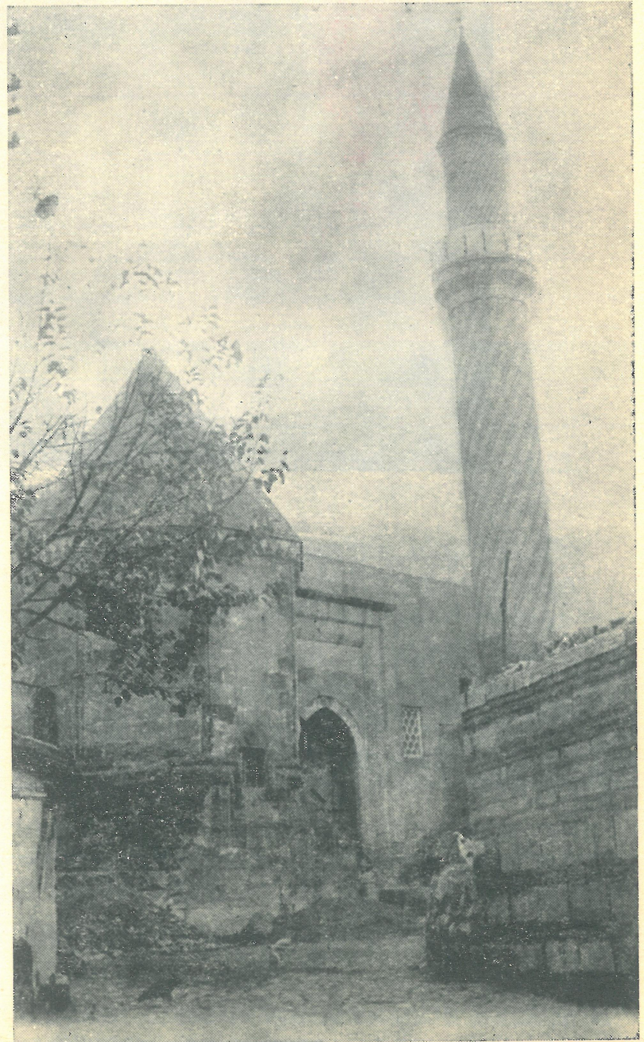
1. Burmalı Minare Camisi ve Türbesi (Kümbet) :

Bakırcılar Çarşısı arkasındadır. Selçuki Hükümdarı Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında, Veziri Ferruh Bey tarafından 1237-1247 yıllarında yaptırılmıştır. Bina Selçukluların ilerlemiş kubbeli cami tipini göstermesi bakımından önem taşır. Binanın cephesi diğer Anadolu Selçuklu eserleri gibi geometrik motiflerle ve mukarnas dolgularla süslenmiştir. 1587 depreminde harap olmuş, 1602 ve 1726 yıllarında iki defa yanmış ve her seferinde yeniden onarılmıştır. Bitişiğinde Cumudar Türbesi yer alır.

Cumudar Türbesi, camiden üç sene sonra inşa edilmiştir. Türbenin altı yan yüzü vardır. Altlı üstlü iki kısımdan ibaret olup, üst kısmı yakın zamana kadar kütüphane olarak kullanılmış, alt kısmında da mumyalar muhafaza edilmiştir.

2. Gökmedrese Camii :

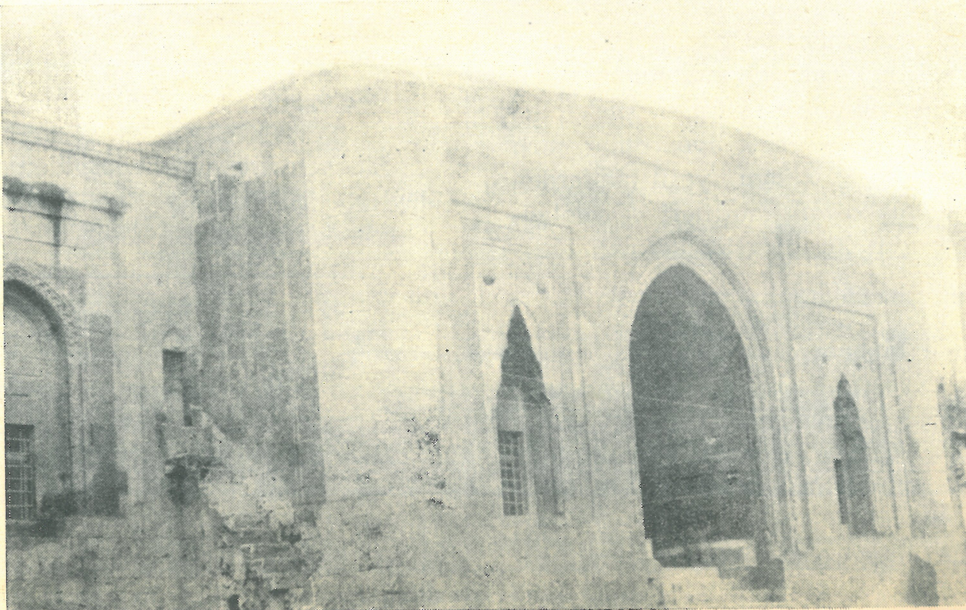
Bu gün Amasya Müzesi olarak kullanılmakta olup, 1267 yılında Amasya Valisi Seyfeddin Toruntay tarafından yaptırılmıştır. Tek bir bina içerisinde cami, medrese ve kümbetin bulunması bize, Anadolu Selçukilerinde o devrin kapalı külliye fikrini verir. Bina, cami, medrese ve kümbetten ibaret olduğu halde, kümbet kısmındaki çinilerden dolayı Gökmedrese Camii diye anılır. Ana-

Burmalı Minare Camisi ve Cumudar Türbesi

Gökmedrese Camiinden İki Görünüş

dolu Selçuki Camilerinin en gelişmiş şekillerinden biri olan bu cami, düz tavanlı ve düz damlı Arap Cami tipinden ayrı olarak, sahanın tamamen kubbelerle örtülmesiyle plânı daha da gelişmiştir. Bu durum ileride daha tekâmül ederek, Osmanlılar Devrinde Cami sahanın daha büyük ve daha az kubbelerle örtmek imkânını vermiştir. Cephe tezyinatı bakımından bu külliye, Anadolu Selçuk Sanatının en iyi dekorlu cephesini teşkil eder.

Kümbet (Türbe) Gökmedrese Camiinin solunda bulunur. Türbeye dışarıdan bir merdivenle çıkılır. Dikdörtgen bir kaide üzerinde taştan kübik bir yapı olup, sathı Nişlerle tuğladan 8 köşeli bir Tambur üzerinde, Önasya Türk Türbelerinde olduğu gibi kıvrımlı bir çatıdan meydana gelmiştir.

Türbenin konik çatı ve Tambur kısımları kobalt mavisi ve açık mavi tek renkli çinilerle dekore edilmiştir. Mavi renkli çinilerinden ötürü külliyeye Gökmedrese Camii ismi verilmiştir.

Konik çatı ve Tambur kısmının çinilerini dekore etmek için evvelâ örnek dar ve uzun tuğlalara çizilmiş olup çiniler bunun üzerine takma tekniği ile yapıştırılmıştır. Bir pano halinde olmayıp uzun ve dar çubuklardan meydana gelen çiniler, çok yerde Selçukilerin mutluluk sembolü olan Spiral bir şekilde çift yılan figürlerini meydana getirmek suretiyle, şahane bir kompozisyon yaratmıştır. Bu sembol bu gün Tıp Fakültelerinin Amblemi olarak kullanılmaktadır. Türbenin Mescidini esas Cami mekânına bağlıyan sivri kemerde, kahve rengi sırlı tuğla ve tek renkli, koyu yeşil çinilerden meydana gelmiş zikzak motifleri ve dolgular kümbete ayrı bir güzellik katmaktadır.

3. Gümüşlüzade Camii :

Gümüşlü Mahallesindedir. 1326 yılında Taceddin Mahmut Çelebi tarafından yaptırılmış, 1419 depreminde yıkılmış, 1491 yılında Defterdar Ahmet Bey tarafından kârgir olarak yeniden yaptırılmıştır. 1688 de Gümüşlüzade İbrahim Paşa tarafından esaslı şekilde onartılmış ve cami onun ismini almıştır.

4. Çilehane Camii :

Pirler Parkı karşısında yer alır. Osmanlı Emirlerinden Yakut Paşa tarafından 1413 yılında yaptırılmıştır. Plân itibariyle arka arkaya iki kubbeli bir binadır. Kubbeler koridorla birbirinden ayrılmıştır. Vaktiyle kubbelerden biri Tekke, diğeri Cami olarak kullanılmakta idi. Ayrıca bir koridorda çilehane olarak kullanılmış ufak ufak odalar vardır.

5. Bayazıt Paşa Camii :

Bayazıt Paşa Mahallesindedir. Yahşibeyzade Bayazıt Paşa tarafından 1414-1419 yıllarında yaptırılmıştır. Mimarı'nın Şemseddin Şami olduğu kitabesinde yazılıdır.

Yapı, plân bakımından yan mekânlı (Taphaneli) camiler serisinde olduğu halde, cephe dekorasyonu bakımından Anadolu Selçukileri Devri etkilerini taşımaktadır. Bu itibarla bu yapıyı, Selçuki devri eserleriyle Osmanlı devri eserleri arasında bir intikal devri yapısı olarak kabul etmek gerekir. Yapı pek az değişikliklerle Bursa Yeşil Camii plânına benzemektedir. Yan mekânların ibadet için kullanılmadığı, içindeki mutfak ve raflardan anlaşılmaktadır.

Arka arkaya iki kubbe, öndeki kubbenin yanlarında ikişer küçük kubbe yer alır. Cephe bazı yerlerde mermer kaplamalı ve oldukça süslü beş kubbeli bir son cemaat yeri görülmektedir.

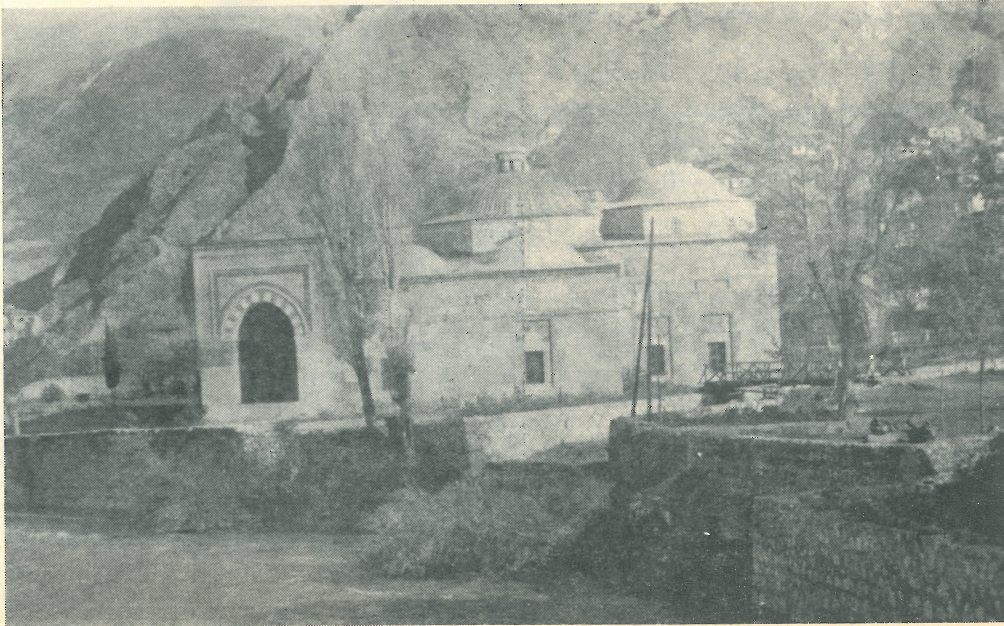
6. Yörgüç Paşa Camii :

Gökmedrese Mahallesindedir. Amasya Beylerbeyisi Yörgüç Paşa tarafından 1430 yılında yaptırılmıştır. Eser : Cami, medrese, türbe ve imarethaneden meydana gelmiş bir külliye imiş. Bu gün bu külliyeden yalnız Cami ve kendisi ile evlâdlarına mahsus türbe kalmıştır.

Arka arkaya iki kubbe, arka kubbenin iki tarafında birer küçük kubbe yer alır. Giriş kapısı, yan kapılar ve kemerler, kahve rengi taş ve beyaz mermerlerin periyodik olarak dizilmesinden şahane geçmeler meydana gelmiştir. Giriş kapısının üstünde geo-

Gümüşlüzade Camii

Bayazıt Paşa Camii

metrik motifler ve çiçeklerle süslenmiş sağır pencerenin altında gayet ustaca yazılmış bir kitabe yer alır.

Yörgüç Paşa Camii Kapısı ve Kitabe

7. Selim Ağa (Süleymaniye) Mescidi :

Buğday Pazarındadır. Kilâri Süleyman Ağa tarafından 1485 yılında yaptırılmıştır. Tek minareli ve tek kubbeli bir camidir. Halen restore edilmektedir.

8. Mehmed Paşa Camii :

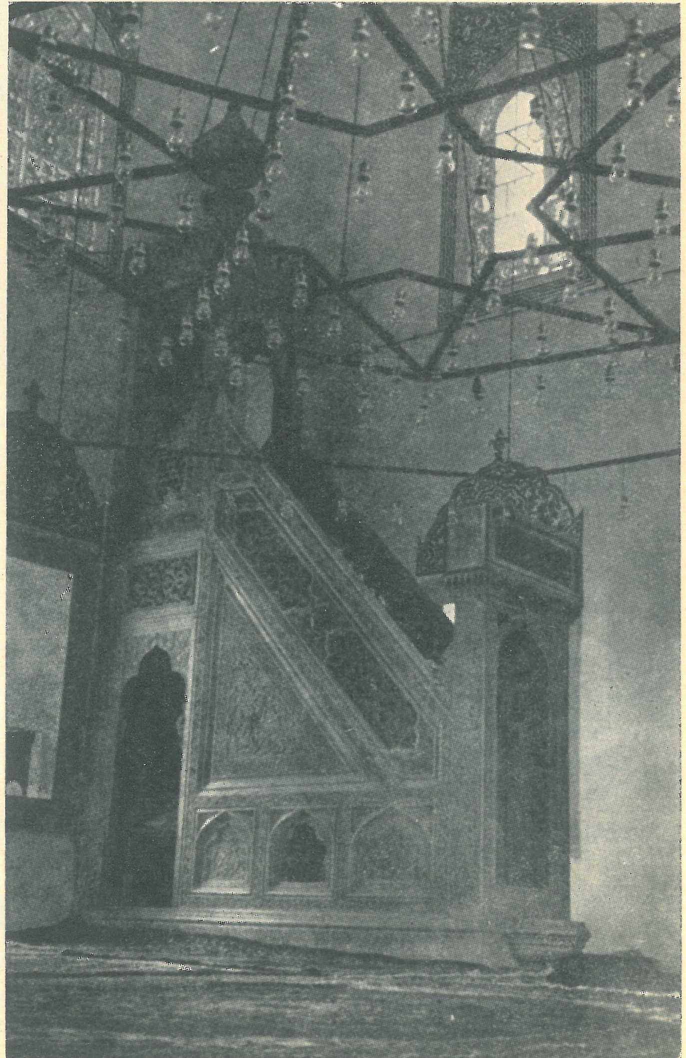
Mehmed Paşa Mahallesindedir. II. Bayezid'in emri üzerine, Şehzade Ahmet Bey'in Lalası Mehmet Paşa tarafından 1485-1486 yıllarında yaptırıldığı kitabesinde yazılıdır. Plân itibariyle yan mekânlı camiler gurubuna dahildir. Cami külliye şeklinde yaptırılmış olup, bu gün külliyeden cami, hamam ve han kalmıştır.

Camiin som mermerden yapılmış şahane minberi, 15. yüzyılın Palmet Rumi ve Kırık dallariyle tezyin edilmiştir.

Caminin 1939 depreminde harap olan dış kısmı bilâhare restore edilmiştir. 5 bölümü, üzeri kubbe ile örtülü son cemaat yeri ile Amasya'nın müstesna eserleri arasında yer alır.

9. Sultan Bayezid Külliyesi :

Şehri İstasyon'a bağlayan Ziya Paşa Bulvarı'nın kenarında yer alır. Sultan II. Bayezid, Amasya'da uzun süren Şehzadeliği zamanında Padişah olduğunda büyük bir cami yaptırma vaadinde bulunmuştu. Padişah olunca külliyeyi emri üzerine, Amasya'da Vali olan Şehzade Ahmet Bey 1485-1486 yıllarında yaptırmıştır. Eser : Cami, medrese ve kütüphaneden ibaret bir külliye şeklinde olup Amasya'nın en büyük tarihî abi-

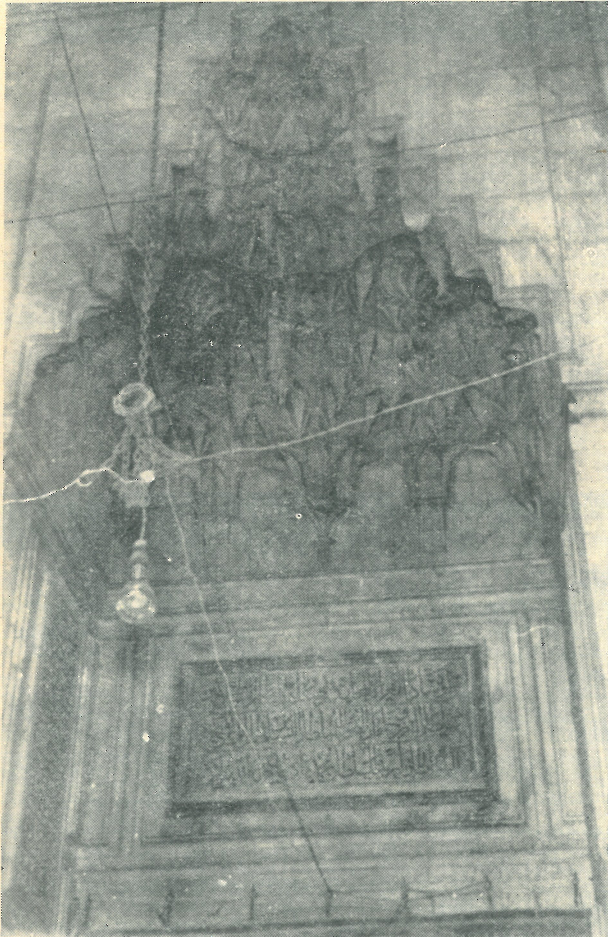

Mehmet Paşa Camii'nin Mermer Minberi

desidir. Plânı itibariyle, Bursa uslubu denilen yan mekânlı camilerle klâsik devir camilerinin başlangıcı kabul edilmese de, Edirne'deki Bayezid Camisi gibi klâsik eserlere bir öncü sayılabilir. Plânı bakımından yan mekânlı camilerin bir tekrarı gibidir. Bir farklaki, bu camide orta ve mihrap sahnın kubbeleri daha büyütülmüş ve yan odalarla Eyvanlar birer yan sahın halini almıştır. Böylelikle merkezi kubbe problemine gittikçe yaklaşılmıştır.

Cephede beş kubbeli bir son cemaat yeri görülür. İki zarif minaresi vardır. Skalaktikli abidevi portalı dikkate değer. Kapı üzerinde şahane bir inşa kitabesi yer alır.

Camiin minareleri taş işçiliği bakımından büyük değer taşımaktadır. Bu camiye Türidizade Hacı Ali Ağa 1783 yılında sıcak

Sultan Bayezid Camiinin Kapısı Üzerindeki İnşa Kitabesi

su ile abdest alınmasını sağlıyacak bir tertibat yaptırmıştır. Batı tarafına Keklikzade Hacı Ali Ağa evlâdlarından Ayşe Hatun bir şadırvan, Kapancızade Hüseyin Zeki 1842 yılında kütüphane ile şadırvan, Yumukzade Mehmet Hamdi Bey de bir kütüphane ve şadırvan yaptırmıştır. Caminin halıları çok kıymetlidir.

10. Sofular (Abdullah Paşa) Camisi :

Sofular Mahallesindedir. Sultan II. Bayezid zamanında Beylerbeyi olan Abdullah Paşa tarafından 1485 yılında Darülhadis olarak yaptırıldığı kapı üzerindeki kitabesinden anlaşılmaktadır. Tuğla ve taştan işlenmiş zarif bir minaresi vardır.

11. Şamlar (Ayas Ağa) Camisi :

Şamlar Mahallesindedir. Danişmentlerden Melik Gazi'nin Şamlar Camisi yıkılınca, Kapı Ağası Hüseyin Ağa 1495 yılında önündeki okul ve medrese ile birlikte bu camii yaptırmıştır.

12. Pazar Camii :

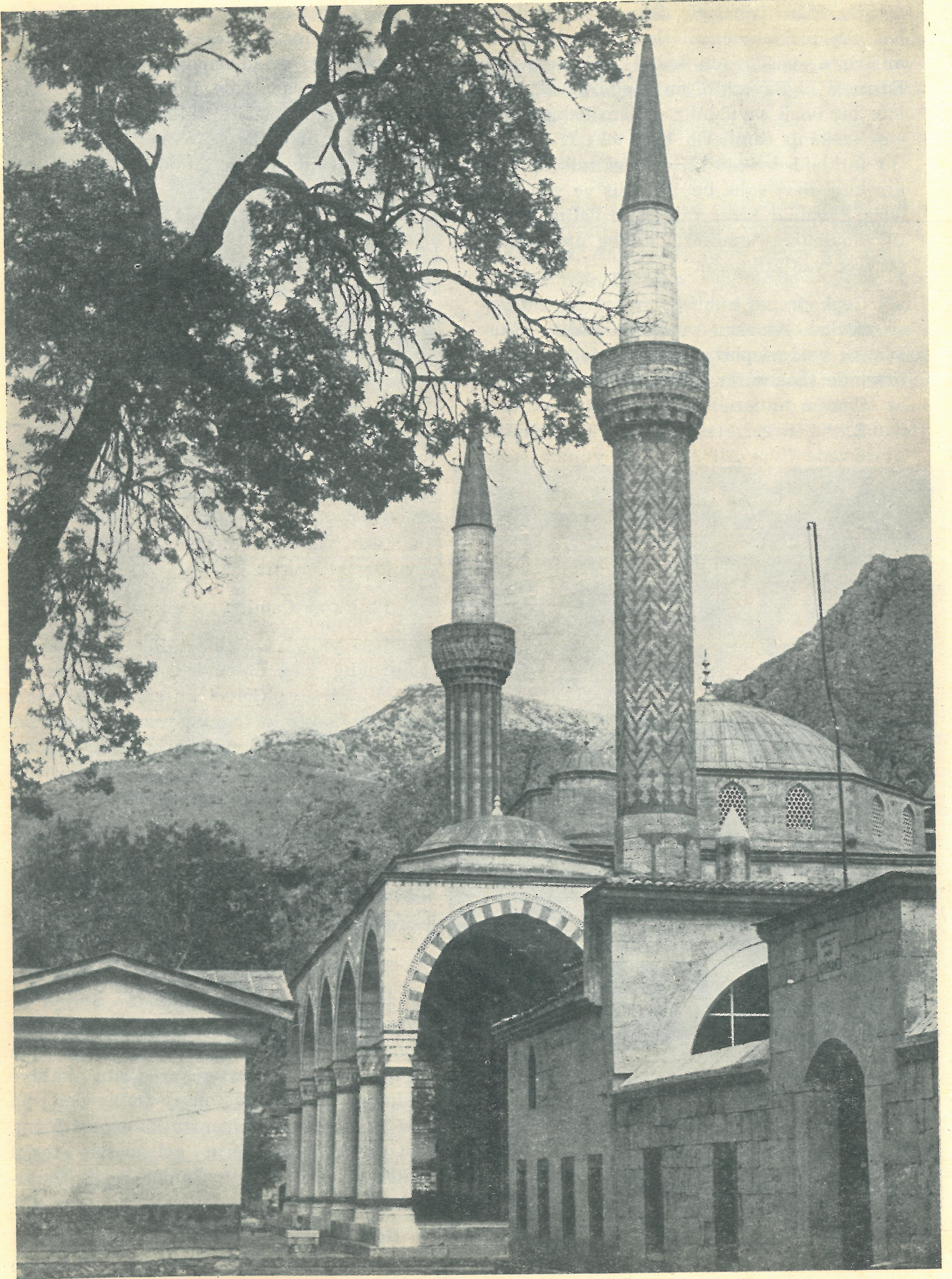
1495 yılında Mehmet Paşa tarafından yaptırıldığı kapı üzerindeki inşa kitabesinde yazılıdır. Evliya Çelebi bu cami kubbesinin kurşunla kaplı olduğunu yazar. Bina tek kubbeli bir yapı olup üç bölümlü son cemaat yerine ve zarif bir tuğla mimarisine sahiptir. Renkli tuğlaların geometrik olarak dizilmesinden meydana gelen son cemaat yeri cephesi dikkat çekicidir. Cami, Osmanlı mimarisi son cemaat yeri cephe dekorunda bazan tuğlaya yer verildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

13. Hatunya Camisi :

Hatunya Mahallesindedir. Sultan II. Bayezid'in ailesi ve Amasya Valisi Şehzade Ahmet'in annesi Bülbül Hatun tarafından 1510 yılında yaptırılmıştır. Cami külliye şeklinde yaptırılmış olup, külliyeden bu gün yalnız cami ve hamam kalmıştır. Plânı, yan mekânlı camilerin gelişmemiş tipini göstermektedir .Yan mekânlar Beşik Tonozlarla örtülmüştür.

14. Azeriler Camisi :

Bayazıt Paşa Mahallesinde, Savadiye

Sultan Bayezid Camii

Deresi'nin sol kıyısındadır. Bu cami, Karabağlı Şeyh Hacı Hamza'i Nigâri adına yaptırılmıştır. Şeyh Hacı Mahmut Efendinin Azeri Türklerinden topladığı yardımlar ve Mir Hasan Efendinin nezareti ile 1887 yılında yapılmaya başlanan bu caminin bir kısmı 1888 de tamamlanmış, 1895 yılında medrese ve şadırvan kısımları tamamlanmıştır. 1910 yılında Mir Hasan Efendinin ölümü üzerine, nezaret işini üzerine alan Hacı Mahmutzade Mehmet ve Ahmet Karan Beyler camii ikmal ettirmişlerdir. Minare, minber ve mihrapta Avrupa etkileri görülür.

15. Merzifon'da Medrese Önü Camii :

Selçukiler zamanından kalma olup Çelebi Sultan Mehmet tarafından tamir ettirilerek ihya edilen Medrese'nin bitişiğinde bulunduğu için (Medrese Önü Camii) ismini almıştır. Bu cami, Çelebi Sultan Mehmed'in oğlu ve Fatih'in babası Sultan Murad tarafından 1426 yılında yaptırılmıştır.

Hattat İskender Hâki tarafından Medrese Önü Camii Duvarına Yazılan Yazı

16. Merzifon'da Paşa (Kara Mustafa Paşa) Camii :

Merzifon'lu Kara Mustafa Paşa tarafından 1666-1667 yıllarında yaptırılmıştır. Tek kubbe Osmanlı camilerinin tipik örneklerinden biridir. Önde bir kubbe, önünde 3 bölümlü bir son cemaat yeri bulunur. Kara Mustafa Paşa camiin önüne bir şadırvan ve kütüphane yaptırmıştır.

17. Gümüşhacıköy'de Mehmet Paşa Camii :

Köprülü Mehmet Paşa tarafından 1660 yılında yaptırılmıştır. Bu cami, 1939 depreminde harap olmuş ve 1948 yılında halkın yardımı ile yeniden yaptırılmıştır.

E. Türbeler :

Amasya'nın her köşesinde bir türbeye rastlanır. Bu türbelerin isimleri aşağıda gösterilmiştir:

1. Akbilek
2. Alagözbaba
3. Ebuishak Çelebi
4. İskender Memi Çelebi
5. Efrumiye Bânu
6. Emir İmam
7. Anbarlıevliya
8. Üçler
9. Oruçbey

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camii
(Paşa Camii)

Gümüşhacıköy'de Mehmet Paşa Camii

10. Ehli Hatun
11. İbikbaba
12. İksirlibaba
13. İğnecizade
14. İltekin
15. İnekler
16. Bektaşbaba
17. Pervaneler
18. Pir İlyas
19. Pir Sinan
20. Pir Abdurrahman Çelebi
21. Pir Mehmet Çelebi
22. Tacettin
23. Tekirdağlıbaba
24. Timarhaneevliyası
25. Cümudar
26. Hacı Hamza Efendi
27. Hacı Hamza Bey
28. Habib Karamani
29. Hüseyindede
30. Hilfetgazi
31. Hoca Sultan
32. Dersitamam
33. Recep Çelebi
34. Selâmet Hatun
35. Sultan Mesut
36. Sinan Efendi
37. Şadgeldi
38. Şirvani
39. Şehzade
40. Şehzadegân
41. Şehitler
42. Şeyh Hüsamettin
43. Şeyh Zekeriya
44. Saçlı Efendi
45. Sefa Paşa Hatun
46. Taşköprülü
47. Toruntay
48. Ayşe Gazi
49. Arif Efendi
50. Abdurrahmanbaba
51. Osman Bey
52. Acemali
53. Ali Çelebi
54. Fahreddin Cevheri
55. Kadılar
56. Kayaevliya
57. Kadempaşa
58. Kutup
59. Kurtboğan
60. Gülçiçek Hatun
61. Kemalpaşa
62. Gümüşlüzade
63. Mehmet Paşa
64. Muslihittin
65. Mustafadede
66. Malatyalı Sofi
67. Melikgazi
68. Memidede
69. Mansurbaba
70. Mevlevihane
71. Nasuhbaba
72. Yediler
73. Yakup Halveti
74. Yörgüç Paşa

Bu türbelerden bazılarına aşağıda kısaca temas edilmiştir (x).

1. Halifetgazi (Hilfetgazi) Türbesi :

Gökmedrese Mahallesinde olup Anadolu'nun en eski türbelerinden biridir. Burada Amasya Valisi Emir Mübarizeddin Halife Alp yatmaktadır. Bina yapılırken eski bir Bizans binası enkazından istifade edildiği, kaidedeki blok taşlarından ve sağ yukarı tarafta görülen çifte pencereden anlaşılmaktadır. Türbenin cephesindeki kapı az tesadüf edilen örneklerden biridir. Kapının üstünde Kûfi yazısı ile yazılmış kitabesi vardır.

Geometrik geçmeler ve biçki dişlerinden ibaret motifler Türbeye ayrı bir güzellik vermektedir. Selçuki Türbeleri gibi sekiz köşeli olup kule şeklinde inşa edilmiştir. Zemin katta cesedin konulduğu tonozlu bir mahzen kısmı, bunun üstünde sandukanın bulunduğu sahın yer alır. Üstü kürevi bir kubbe ile örtülü olup, dıştan vaktiyle piramid bir çatı ile kaplı olduğu anlaşılmaktadır.

Türbenin sahın kısmında bir sanduka vardır. Sandukanın güneye bakan yüzünde kabartma kıvırcık boynuzlu birer koç kafası vardır. Bu iki koç kafası arasında defne yaprağından bir girlandı omuzlarında taşı-

---

(x) Fazla izahat için Bkz: Abdi Zade Hüseyin Hüsamettin, Amasya Tarihi C. 1, S. 179-216.

yan üç tane kabartma çıplak erkek ve bu erkekler arasında iki tane kanat takılı melek başı görülmektedir.

Bazı tarihçiler, kanatlı Eros figürlerinin taşıdığı girlandlar ve Medüz başları ile süslü olan bu lâhtin Roma eserlerinden olduğu ve sonraları Halife Alp için sanduka olarak kullanıldığı kanısındadırlar (x). Bir kısım tarihçiler ise, bu görüşü reddetmekte, sandukanın da Selçuki eseri olduğunu iddia etmektedirler (xx).

Türbenin bitişiğinde, bu gün mecvut olmıyan bir medresenin enkazı bulunmaktadır.

2. Sultan Mes'ud Türbesi :

Üçler Mahallesinin önündeki Narlıbahçe Mezarlığının güneyindedir.

Kitabesi, cephedeki iki yan sütun üzerine girift bir Kûfi yazısı ile yazılmıştır. Türbe Sultan Mes'ud I. için inşa edilmiştir. Türbede Sultan Mes'uddan başka Yörgüç Paşa'nın iki kızının yattığı bilinmektedir.

3. Toruntay (Torumtay) Türbesi :

Gökmedrese Camii karşısındadır. 1279 yılında Amasya Valisi Seyfeddin Toruntay tarafından yaptırılmıştır. Plânı dikdörtgen olan bu Türbeye dışarıdan taş bir merdivenle çıkılır. Her cephesinde birer penceresi bulunan Türbe, içten tonozla örtülüdür. Üstünün konik bir çatı ile kaplı bulunduğu bilinmektedir.

Türbenin esas cephesini teşkil eden güney kısmında en dekorlu pencere yer alır. Bu pencerenin yukarı tarafında ve yanlarında palmet yaprağı sıralarından meydana gelen dört köşe şahane panolar bulunmaktadır. Bu panolar, eski Selçuk Saray Halılarının taşa geçmiş yegâne izleridir. Türbenin içerisinde, üzerinde ismi ve ölüm tarihi ile Ayetelkürsi yazısı bulunan siyah yekpare mermerden Seyfeddin Toruntay'ın sandukası ile, Yakup Çelebi, Mehmet Çelebi, Alâeddin Çelebi ve Ebubekir Çelebi sandukaları ve, Sivas Hâkimi Kılıçarslan Selçuki, Amasya Valisi Şehzade Sultan Alâeddin Bey ile oğulları Taceddin ve Gıyaseddin Çelebilere ait sandukalar bulunmaktadır. Sivas Hâkimi Kılıçarslan'a izafetle buraya Kılıçarslan Türbesi de denilir.

4. Kadılar Türbesi :

Halifetgazi Türbesinin karşısındadır. Türbe 15. yüzyıl Osmanlı Türbelerinin değişik bir varyasyonunu ortaya koyar. Dikdörtgen bir mekânın üzeri beşik tonozla örtülü olup, cephesi tamamen açıktır. Türbe eski bir Bizans binasından istifade olunarak yapılmıştır. İçindeki lâhitler üzerinde nesih yazılı kabartmalar dikkati çekmektedir. Bu lâhitler, Pir Nizameddin Mahmut, Pir Şemseddin, Mehmet İzzeddin Hasan, Şemseddin Mehmet Çelebilere aittir.

5. Şehzadeler Türbesi :

Gökmedrese Mahallesindedir. İçerisinde Osmanlı Şehzadeleri yattığı için bu ismi almıştır. Kare bir plâna sahip olup üstü kubbe ile örtülüdür. İçinde Çelebi Sultan Mehmet'in oğlu Şehzade Kasım (1406), Bayezid I. oğlu Şehzade Mehmet (1422), Bayezid II. oğlu Şehzade Ahmet (1513) ve Şehzade Mustafa (1512) yatmaktadır.

6. Pir İlyas Türbesi :

Pirler Parkı içerisindedir. İlk defa Gümüşlüzade Ahmet Paşa tarafından bir hücre olmak üzere yaptırılmış, II. Sultan Bayezid tarafından kârgir olarak yeniden inşa ettirilmiştir. 1895 depreminde tamamen yıkılmış, Kolağası Hurşit Beyin gayreti ve halkın yardımı ile yeniden yaptırılmıştır.

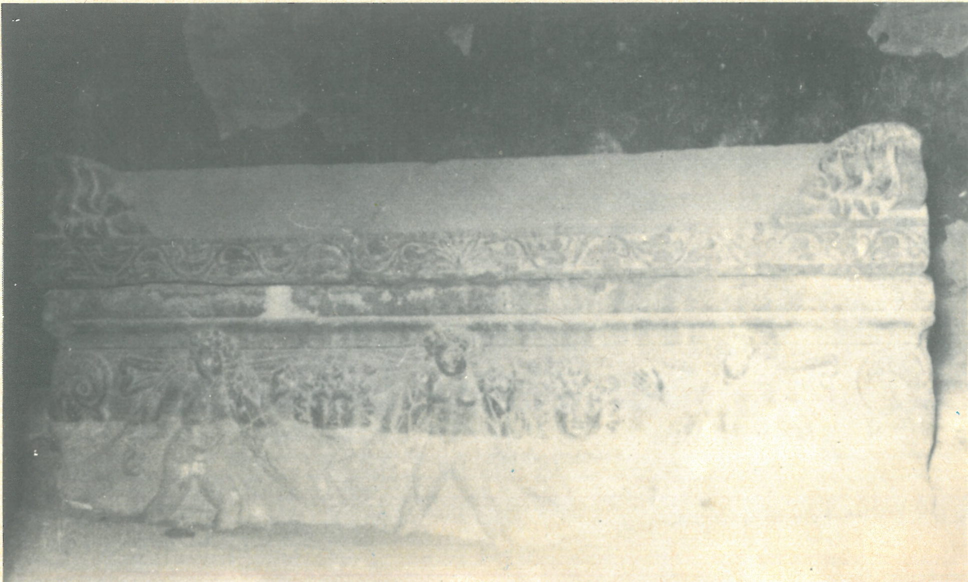
Türbede Gümüşlüzade Pir Şücaeddin İlyas. damadı Pir Celâleddin Abdurrahman, torunu Pir Hayreddin Hızır Çelebiler ile bunların aile ve kızlarından 4 kadın gömülüdür.

(x) Ahmet Demiray, Resimli Amasya S. 43-44.

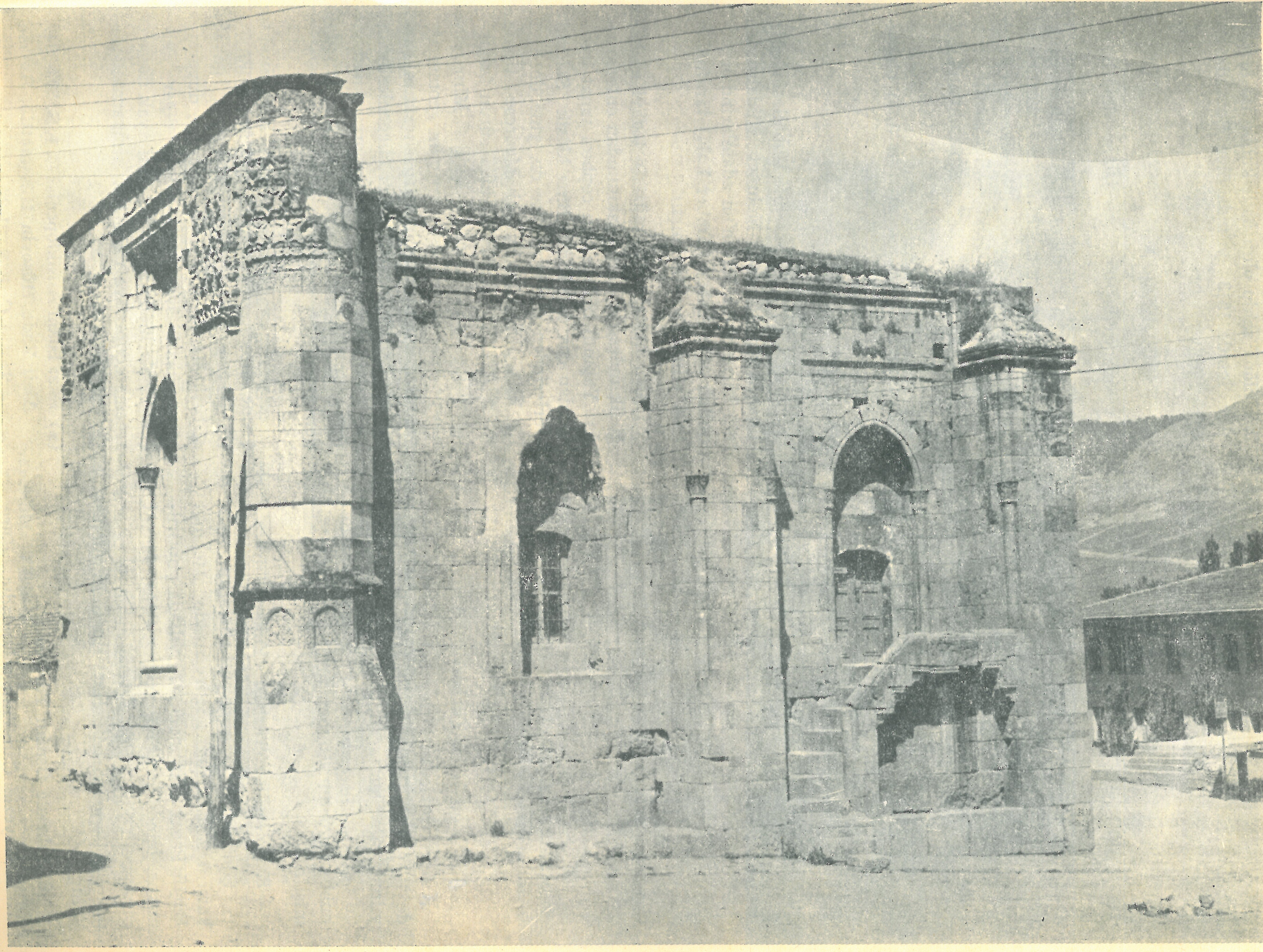
(xx) Abdi Zade Hüseyin Hüsamettin, Amasya Tarihi C. 1, S. 197-198.

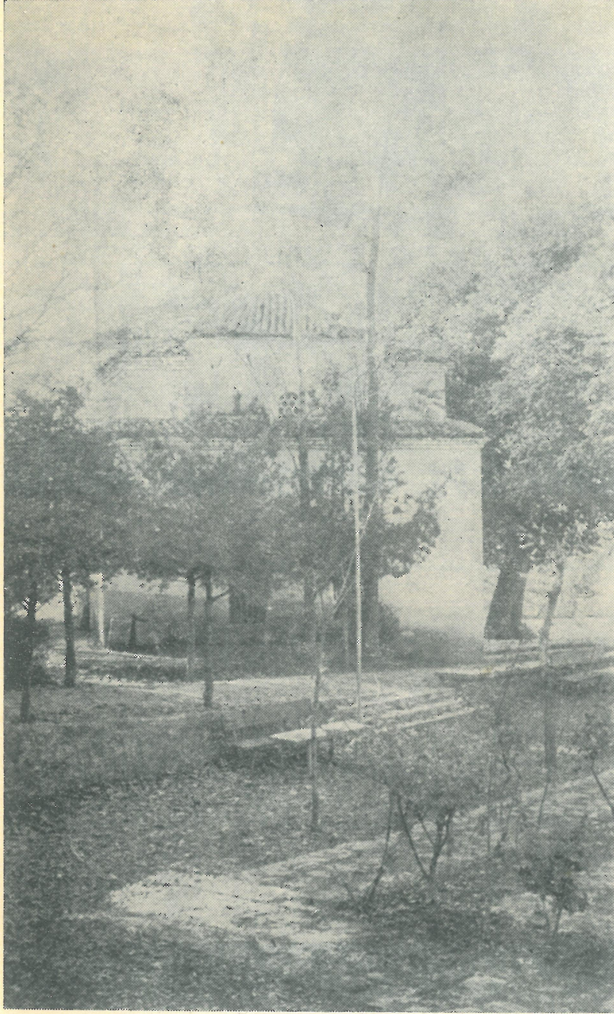
Halifetgazi Türbesi

Halifetgazi Türbesindeki Sanduka

Toruntay Türbesi

Pir İlyas Türbesi

7. Bektaş Baba Türbesi :

Aşağı Pirler'in kuzey batısındadır. İçinde Kırşehirli Bektaş Baba gömülüdür. 1868 yılında Aleviler tarafından yaptırılmış, 1897 de onartılmıştır. Kare bir mekânın üzeri kubbe ile örtülmesinden türbe meydana gelmiştir.

8. Şirvanlılar Türbesi (Yukarı Türbe) :

Şamlar ve İhsaniye Mahallelerinin yukarı taraflarındadır. Şirvanzade Mehmet Rüştü Paşa tarafından 1870 yılında yaptırılmıştır. İçinde Rüştü Paşanın babası İsmail Siraceddin Şirvani ve kardeşi İstanbul Kadısı Ahmet Hulûsi ile Hacı İsa Ruhi gömülüdür.

9. Şehzade Osman Türbesi :

II. Bayezid Camii'nin solundadır. Kare bir plâna sahip olup üstü kubbe ile örtülüdür. İçinde 1513 yılında ölen Şehzade Osman yatmaktadır.

F. MEDRESELER :

Amasya'da Türk ve İslâm devirlerine ait 36 Medrese, 8 Darül Kura ve 8 Okul (Mektep) tesbit edilmiştir. Tarih boyunca büyük bir ilim ve bilim merkezi olan Amasya, haklı olarak "Medinetül Hükemâ - Erbabı Akıl ve Hikmet Şehri", "Kubbetül Ulemâ - Âlimlerin Merkezi", "Anadolu'nun Oxford'u" ünvanlarını kazanmıştır (x).

Aşağıda Medreselerden en ünlü olanları hakkında bilgi verilmiştir.

1. Amasya Darüşşifası :

Amasya'da Yakutiye Mahallesindedir. İlhanlılardan Olcayto Mehmet Hüdabende'nin karısı Ilduz Hatun'un adamlarından Abdullah oğlu Anber (Amber Lala) tarafından 1308 yılında yaptırılmıştır.

Akıl hastalarının müzikle tedavi edildiği ilk müessese oluşu bakımından enteresandır. Yapının bilhassa ön cephesi sanat bakımından çok değerlidir. Bina klâsik Selçuki eserlerinden farklı değilse de, yine de ayrı bir karakter taşır. Eyvanlı Medrese tipine girer. Avlu revakında görülen sütun başlıkları değişiktir. Anadolu Selçuklu Mimarisinin orijinal sütun başlıkları olan geometrik, yaprak tezyinatlı ve Mukarnaslı sütun başlıkları kullanılmıştır. Türk üçgenlerinden meydana gelen sütun başlıkları, Anadolu Selçuklu Mimarisinde ilk defa bu yapıda denenmiştir.

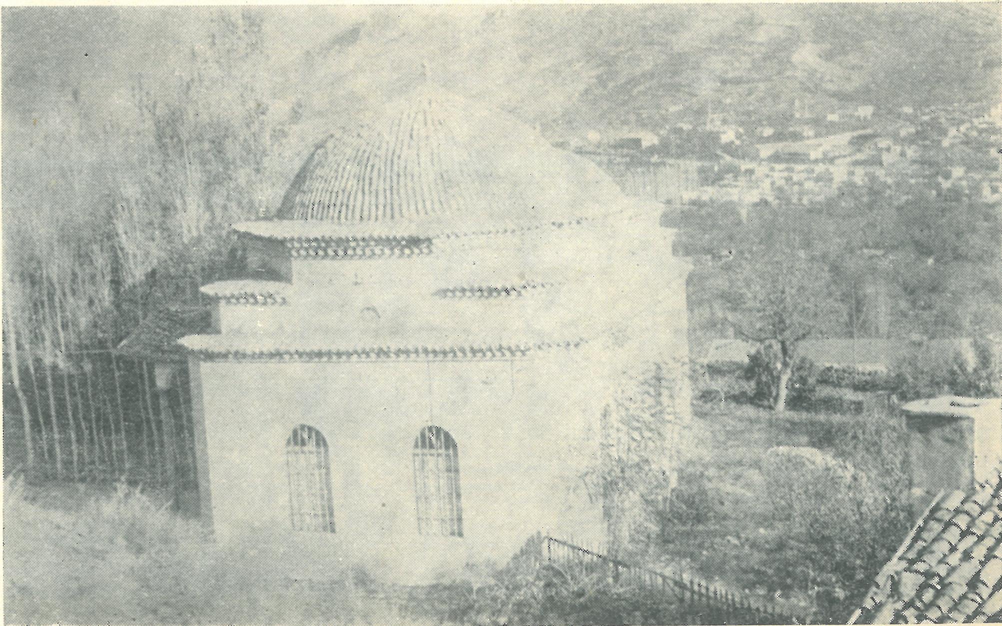
Bina kesme taşlardan örülmüş ve iki köşesine silindir şeklinde dayanaklar yapılmıştır. İki taraftaki pencereler ortasına gayet nisbetli olarak yapılmış olan cephe duvarlarının yüksekliğini aşan dış kapı, diğer Selçuk binalarında olduğu gibi iki ayak duvarı arasına açılmış ve tamamen mukarnaslarla

---

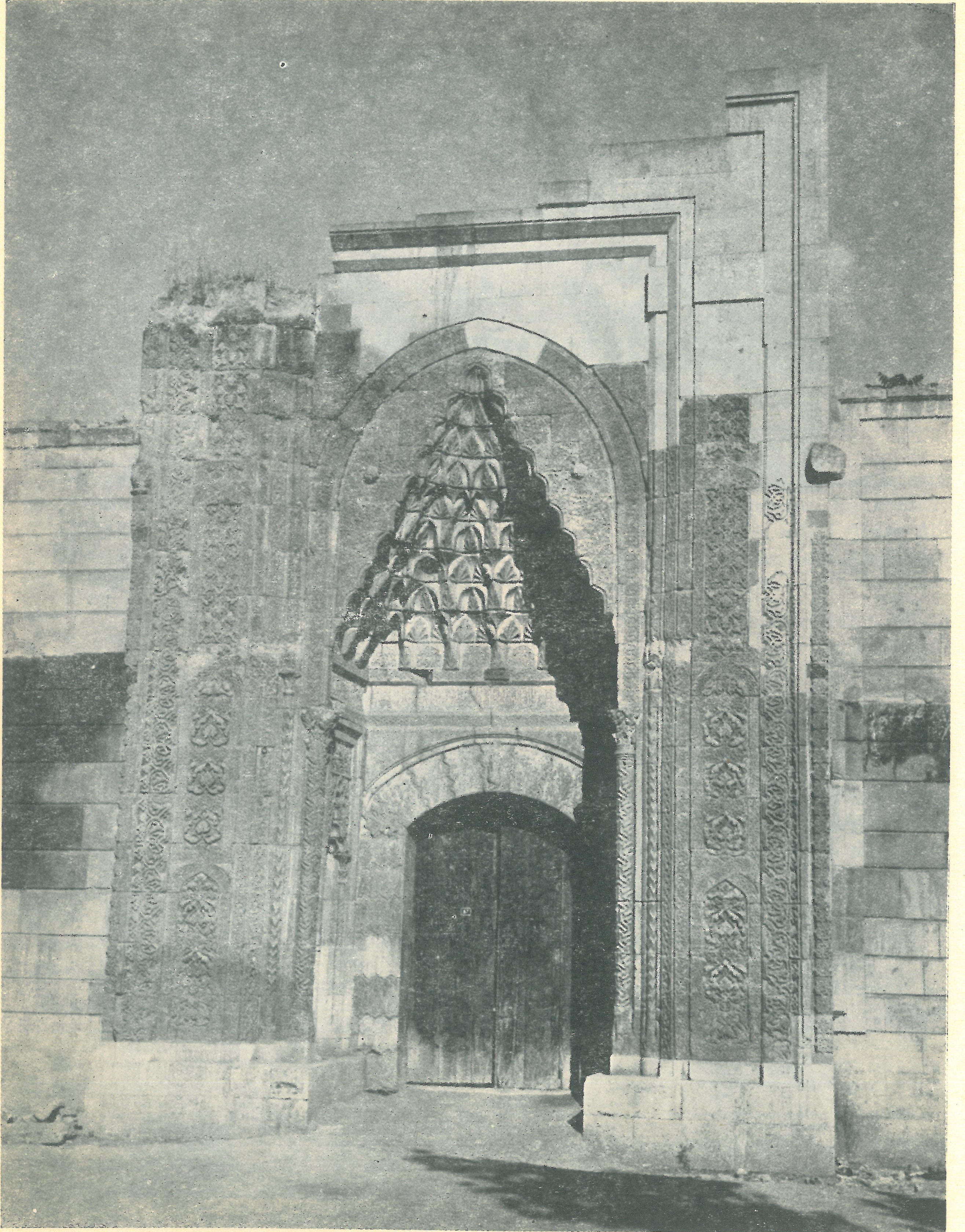
(x) Bkz: İslâm Ansiklopedisi C. 1, S. 393-394. Abdi Zade Hüseyin Hüsamettin, Amasya Tarihi C. 1, S. 21-23.

Hamzadede Türbesi

Şirvanlılar Türbesi

Darüşşifa (Bimarhane - Timarhane)

dış satıhları kemere bağlanmış bir girinti teşkil eder.

Burası, zamanında hem darüşşifa (Hastane), hem de Tıp Medresesi idi. Öğrencilere hekimlik bilgileri teorik olarak öğretildiği gibi, bunlar hastanede uygulama da yaparlardı. 1873 yılından sonra burası önemini kaybetmeye başlamış, yalnız bir kısmı akıl hastalarına ayrılmıştır.

Burada ünlü hekimler görev almışlardır. Bir çok değerli hekim buradan yetişmiştir. Şükrullah, Halimî, Merzifon'lu Atufî ve Lütfullah oğlu Mehmet bunların başında gelir. Burada 14 yıl tabiblik yapmış olan meşhur hekim Sabuncuoğlu Şerafeddin B. Ali'nin 1405 yılında telif ettiği (Kitab-ül-Cerrahiye-i İlhaniye) İlhanî Cerrahlığı adlı eser çok değerlidir (x).

Binanın cephesi 1939 depreminde hasara uğramış, 1945 te restore edilmiştir.

2. Kapı Ağa (Büyük Ağa) Medresesi :

Şamlar Mahallesindedir. II. Bayezid zamanında Saray'ın baş ağalarından Hüseyin Ağa tarafından 1488 yılında yaptırılmıştır. Medresenin orijinal bir planı vardır. Planı sekizgen olup, bu şekil Türk Mimarisinde bir istisna teşkil eder. Bu durum ancak Ön Asya ve Selçuk Türbelerinde görülür. İçeride sekizgen bir avlu ve avlunun etrafı özel kubbelerle örtülü revaklarla çevrilidir. Bu revakların her gözü karşısında, talebeye mahsus odaların kapıları yer alır. Güney tarafında büyük bir sahanı vardır.

3. Sultan Bayezid Medresesi :

Sultan Bayezid Camii ile birlikte yaptırılmıştır. Medresenin güneyinde Medrese sakinlerinin ibadetleri için Mescit kısmı ile Dershane ve yanlarda talebelerin kalmaları için Medrese Odaları bulunur. U şeklinde bir avlu etrafını çevreleyen medrese odalarının önünde, revaklar bulunmaktadır.

Bina halen Kütüphane olarak kullanılmaktadır.

4. Merzifon'da Çelebi Sultan Mehmet Medresesi :

1414 yılında yaptırılan külliyeden bu gün sadece Medrese kısmı kalmıştır. Planı 4 eyvanlı Selçuk Medreselerine benzer. Ortada revaklı avlu, bu avlunun 4 kenar ortasında birer eyvan ve eyvan aralarında medrese odaları yer alır. Bu gün harap bir haldedir.

5. Merzifon'da Dürri Mehmet Efendi Medresesi :

Şeyhülislâm Merzifon'lu Dürri Mehmet Efendi tarafından 1733 yılında yaptırılmıştır. Klâsik Osmanlı Medreseleri tipindedir.

1894 kargaşalığında Merzifon yandığı zaman bina restore edilmiştir.

G. DİĞER YAPILAR :

1. Amasya Bedestan'ı :

Yeni Postahane binası yanındadır. Kapı Ağası Hüseyin Ağa tarafından 1483 yılında yaptırılmıştır. 4 kapısı vardır. Eskiden üzerinin kubbelerle örtülü olduğu anlaşılmaktadır.

2. Taşhan :

Bakırcılar Çarşısı arkasındadır. Taştan yapılmış olduğu için bu ismi almıştır. 1699 yılında Amasya Mutasarrıfı Rahtuvan Hacı Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Halen harap haldedir.

3. Çağlayan (Çalak - Çalık) Köprüsü :

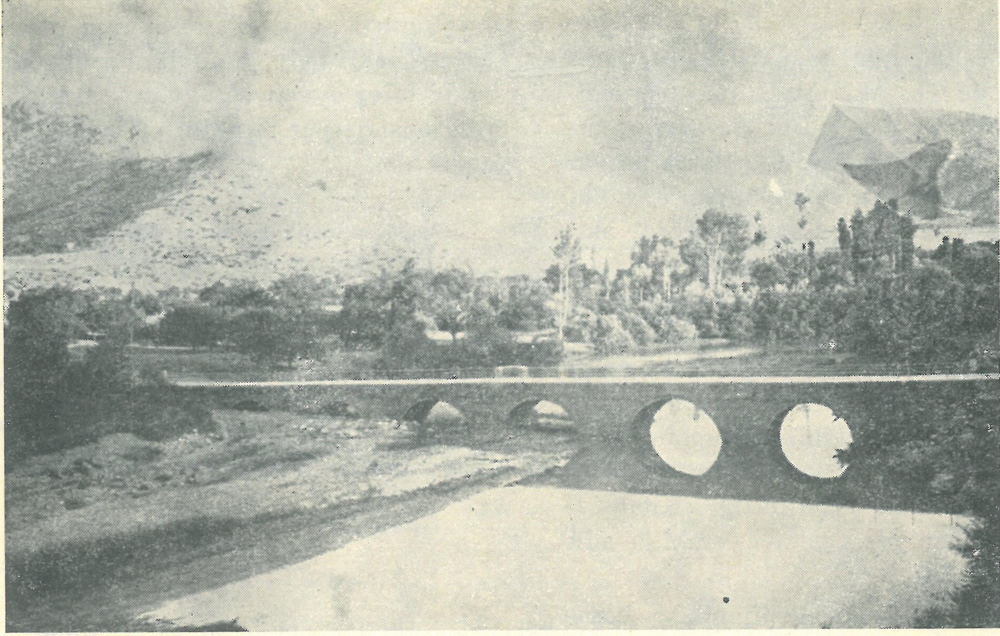
Köprünün eski adı İltekin Köprüsüdür. Danişmentlerden İltekin Gazi tarafından yaptırılmıştır. Amasya - Turhal yolundan Eğitim Tugayı'na sapılan yerdedir. Köprü 7 kemer üzerine kurulmuştur.

4. Kuş Köprü :

İhsaniye Mahallesinin Şamlar bölümü ile Bayezit Paşa Mahallesinin arasındadır. Taştan 4 yayvan gözü vardır. Selçuki Hü-

---

**(x) Ekz: Halim Baki Kunter, Amasya Darüşşifası, Ülkü Dergisi C. 1, Sayı 8, S. 12-13.
Albert Gabriel, Monuments Turcs D'Anatolie II, S. 46-50.**

Çağlayan Köprüsü

kümdarı Sultan Mes'udun kızı Hundi Hatun tarafından yaptırılmıştır.

4. Amasya İlinde Turistik Bakımdan Önem Arzeden Yerler :

A. Borabay Gölü :

Amasya'nın 65 Km. güney doğusunda, uzunluğu 900 ve derinliği 30 Metre olan bir krater gölüdür. Çam, kereste ve sedir ağaçları arasında, güzel manzaralı ve havadar bir mesire mahalidir.

İl Özel İdaresi tarafından yaptırılan 12 dinlenme evi, istiyenlere kiraya verilmektedir. Ayrıca piknik yerleri yaptırılmıştır.

B. Çakallar Mesiresi :

Amasya Şehri'nin güneyindeki dağ eteğinde, şehirden 250 Metre yüksekte, havadar, suları meşhur, bağ ve bahçelik bir yerdir. Bağ evleri hakiki bir dinlenme yeridir.

Stabilize bir yolla şehre bağlıdır. Motorlu vasıta ile her mevsim çıkıp inmek mümkündür.

Amasya Turizm Birliği bir gaino inşa ettirmekte, geniş bir arazi parçasını çam dikmek suretiyle ağaçlandırmaktadır.

C. Kara Kaya Mesiresi :

Şehre Küstü Mahallesinin üstünde, şehre doğru çıkmış olan Kara Kaya'nın etrafındaki bağlardır. Suları bol, kirazı makbuldur. Meşhur Çır Çır suyu buradan çıkar.

D. Ziyaret Kasabası :

Amasya'ya 7 Km. mesafededir. Yolu üzerinde Aynalı Mağara bulunur.

E. Pirler ve Belediye Parkları.

F. Derbent Bağları.

G. Tozanlı Suyu.

H. Kaplıcalar :

Terziköy, Gözlek (Gökhüyük), Hamamözü ve Beke Kaplıcaları.

5. Turizm Çalışmaları :

A. ATATÜRK Amasya Festivali :

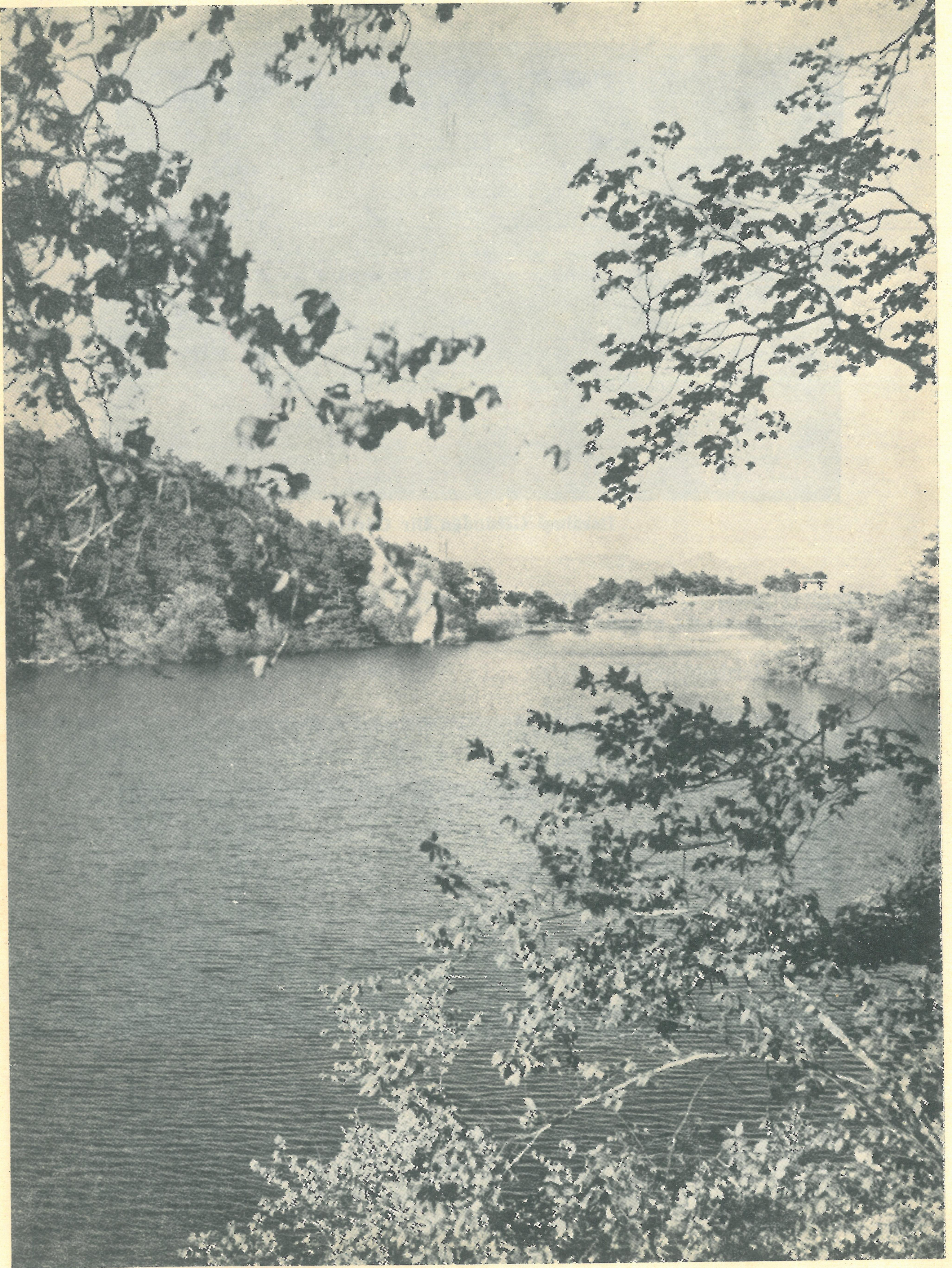
1961 yılının Mayıs ayında, o zamanki Amasya Valisi Niyazi Akı, ilgililerle bir ko-

Borabay Gölünden Bir Görünüş

Borabay'da Piknik Yerleri

Borabay Gölü

nuşma sırasında, "Amasya'nın millî mücadelede önemi büyüktür. Bir festival hazırlıyalım" teklifinde bulunmuştur. Teklif müsbet karşılanmış, toplanan temsilciler Atatürk'ün Amasya'ya ilk geliş tarihi olan 12 Haziran'ın "Atatürk Amasya Festivali" olarak kutlanmasını kararlaştırmışlardır.

Çalışmalar kısa zamanda sonuçlandırılmış, ilk festival 12/Haziran/1961 günü başlamıştır. O tarihten bu tarafa her yıl, üç gün süren festival düzenlenmekte, şehir Mustafa Kemal'i karşılayıp bağrına bastığı günlerin mutlu heyecanını yeniden yaşamaktadır.

Festivale il dahilinden ve diğer illerden çeşitli ekipler katılmakta, müsamereler verilmekte, sergiler açılmakta, geziler yapılmaktadır. Amasya bu günlerinde, çevre illerden gelen konuklarla dolup taşmaktadır. Festival günlerine mahsus olmak üzere (Amasya Festival) isimli bir de gazete çıkarılmaktadır.

B. Amasya Vilâyeti Mahalli İdareleri Turizm Birliği'nin çalışmaları :

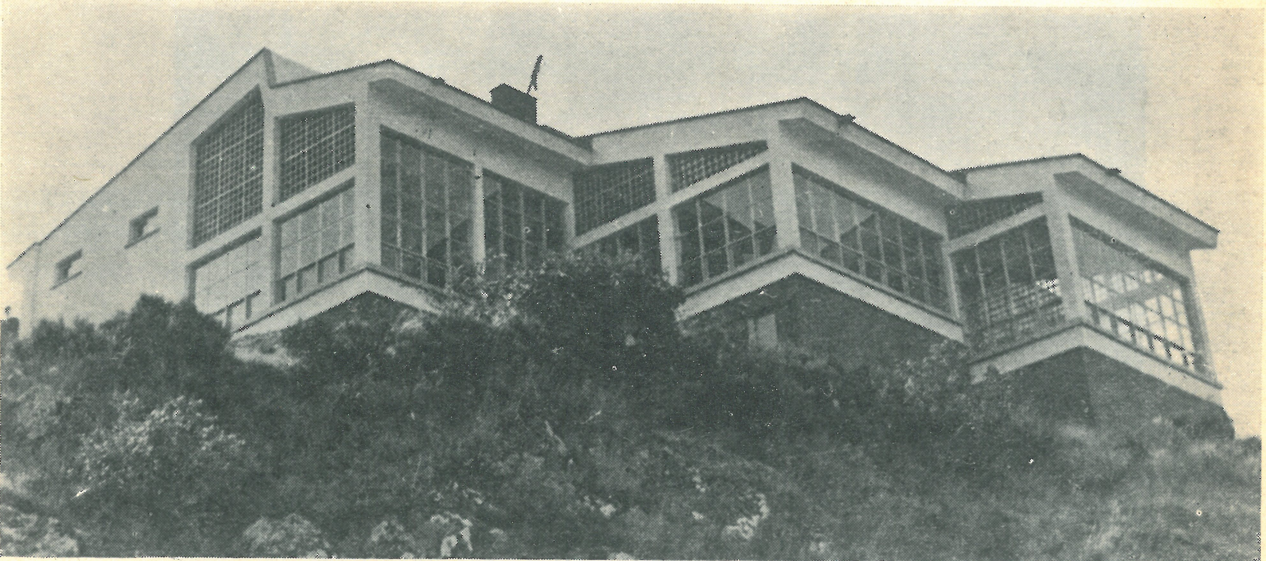
İl Özel İdaresi, Amasya Belediyesi ve 11 köyün bir araya gelmesi ile 1966 yılında Amasya Vilâyeti Mahalli İdareleri Turizm Birliği kurulmuştur. Birliğin geliri, Özel İdare ile Amasya Belediyesi'nin bütçelerinden ayırdıkları paralardan ve İller Bankası kârından köylere tahsis olunan paylardan meydana gelmektedir.

Birlik, 1967 yılında Amasya Çakallar Mesiresi'nde turistik bir gazino inşaasına başlamış, inşaat halen devam etmektedir. Gazino civarı arazi şeridinin de istimlâki yapılmış, bedelleri ödenerek tapuları alınmış ve çam dikilmiştir.

1968 yılında Borabay'da turistik bir gazino inşası için çalışmalar devam etmektedir.

C. İl Turizm Bürosu :

Turistik broşürler, hediyelik eşyalar, fotoğraflar hazırlatıp tevzi etmek suretiyle, turistlerin dileklerini karşılıyarak faaliyett bulunmaktadır.

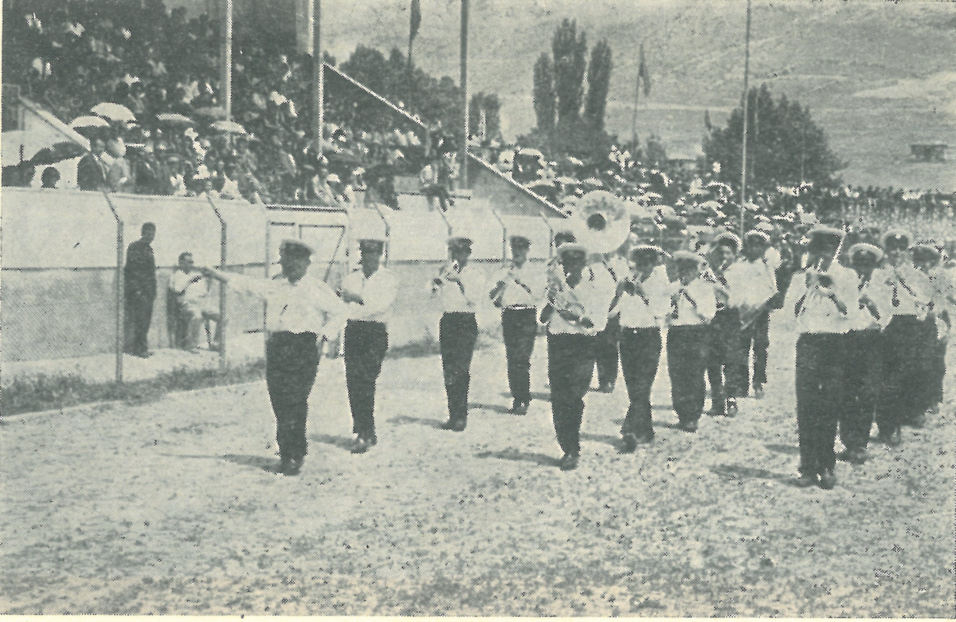
Çakallar Gazinosu

Amasya Festivaline İştirak Eden Er Eğitim Tugayı
Mehter Takımı

Amasya Festivaline İştirak Eden Er Eğitim Tugayı Bandosu

Amasya Festivalinde Belediye Bandosu Geçerken

Amasya Festivalinde Kuvayı Milliye ve Malûl Gaziler Cemiyeti Merzifon Şubesi Mensupları Geçerken

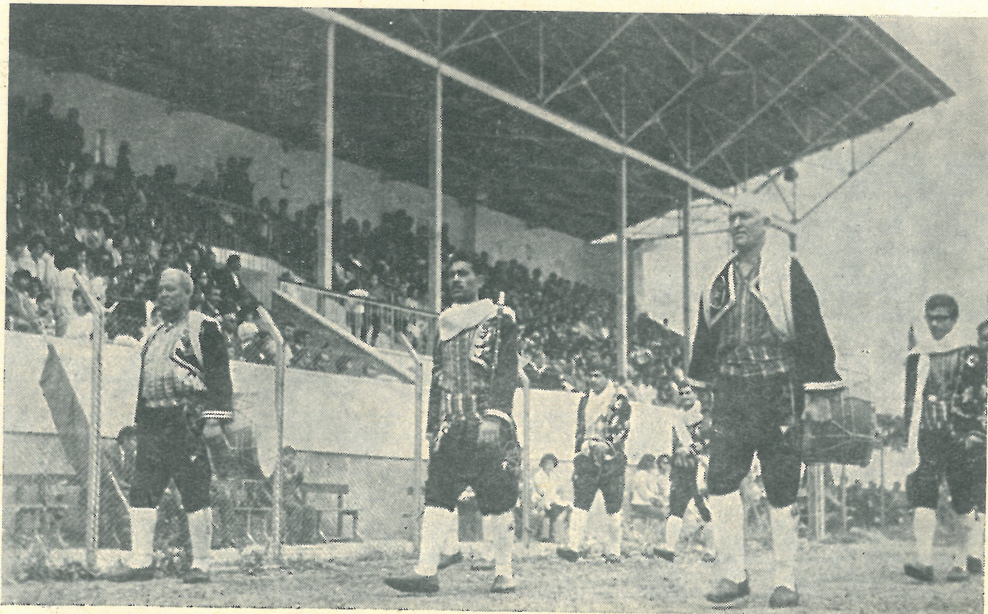

Amasya Festivali'nde Gösteri Yapan Kız Öğretmen Okulu Ekibi

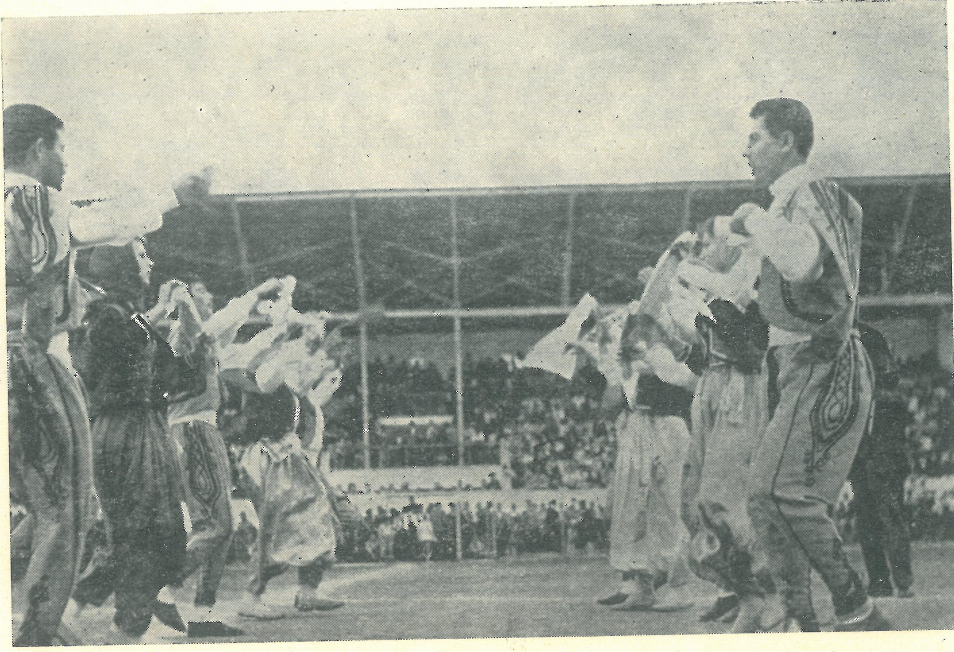

Amasya Festivali'nde Askerî Bando Gösteri Yaparken

Amasya Festivali'ne Katılan Ekiplerden Biri Geçit Resminde

Amasya Festivali'ne Katılan Ekiplerden Biri Gösteri Yaparken

Amasya Festivaline Katılanlardan Bir Grup

6. **Turistik Hizmet Sağlayan Kuruluşlar :**

A. Oteller :

Otel Adı	Adresi	Telefon	Tek Yatak Fi.	Ç. Yatak
Apaydın Oteli	Buğday Pazarı No. 30	184	12.50	20.00
Çınar Oteli	Ziya Paşa Bul. No. 31	45	9.25	8.25
Konfor Palas	Ziya Paşa Bul. No. 8	260	6.00	4.50
Zafer Palas	Yavuz Selim Mey. 8 A	283	6.00	4.50
Örnek Otel	Ziya Paşa Bul. No. 1	108	4.50	4.00
Şehir Oteli	Henüz işletmeye açılmadı.			

B. Lokantalar :

Lokantanın Adı	Adresi	Telefon
Şehir Kulübü	Yavuz Selim Meydanı No. 12	13
Çağlayan Lokantası	Yavuz Selim Meydanı No. 104	15
Kristal Lokantası	Ziya Paşa Bulvarı No. 27	—
Çiçek Lokantası	Yavuz Selim Meydanı No. 64	337
Lâle Lokantası	Yavuz Selim Meydanı No. 61/2	—

C. Otobüs İşletmeleri :

İşletmenin Adı	Telefon
Çorum Ekspres Turizm ve Seyahat	340
Bursalı Turizm	386
Süzer Turizm Seyahat	260

D. Turistlere Lüzumlu Telefon Numaraları :

İl Turizm Bürosu	336
Devlet Demiryolları	239
Nöbetçi Polis	208
Nöbetçi Trafik	208
Sıhhî İmdat	66
Karayolları Haber Alma	164
Meteoroloji Haber Alma	317
Belediye Zabıtası	251